KALENDARZ
NA ROK
1825.

W WILNIE

w Drukarni na ulicy Zamkowey pod N. 185.

KALENDARZ

GOSPODARSKI i ASTRONOMICZNY

NA ROK PAŃSKI

1825.

Zawierający w sobie dni 365, oraz święta rzymskie i ruskie, z oznaczeniem dni galowych; wschód, i zachód słońca, odmiany xiężyca, powietrza, tudzież święta Izraelitskie i inne ciekawe i pożyteczne wiadomości gospodarskie i Astronomiczne.

EPOKI ZNAMIENITSZE.

Od stworzenia świata - -	5774
Od potopu - - - - - - -	4118
Od założenia Miasta Wilna	508
Od wprowadzenia wiary S. do Litwy - - - - - - -	438
Od złączenia wszyst. X. w Ros.	360
Od wynalezienia Ameryki -	332
Od założenia Akad. Wileń. -	244
Od założenia Akad. w Kijowie	207
Od założenia Uniwersytet w Moskwie. - - - -	146
Od założenia Miasta Petersbur.	122
Od przyięcia tytułu Ces. w Ros.	104
Od założenia Akademij nauk w Peter. - - - - - - -	89
Od wstąpienia na tron Nayjaśniey. CESARZA ALEXANDRA I.	24
Na tron Polski 10. w d. 20 Czer. N. S.	

W WILNIE

w Drukarni Manesa i Zymela, na Ulicy Zamkowey pod N. 185.

Dozwala się drukować Wilno 21 Maja 1824 roku
X. Michał Bobrowski C. K. Cenzury.

LICZBY ZWROTOW KALENDARSKICH i RUCHOME SWIĄT

Podług Starego Kalendarza.			Podług Nowego Kalendarza.
II.	—	Złota Liczba — —	II.
XIV.	—	Okrąg Słońca — —	XIV.
XXII.	—	Epakta — — —	XI.
XIII.	—	Poczet Rzymski —	XIII.
D.	—	Litera Niedzielna —	B.

ROK PERYODU JULIUSZOWEGO 6537.

Męsopustu od Nowego roku do Popielca Niedziel 5 i dni 6

SWIĘTA RZYMSKIE.	SWIĘTA RUSKIE.
Niedz. Starozapust. 25 Jan. vs. 30 Stycz. ns.	Нѣдѣля Мясопустная 1 Февраля.
Popielec. 11 Febr. vs. . . . . 6 Lut. ns.	Нѣдѣля Сыропустная 8 Февраля.
Wielkanoc. 29 Mar. vs. . 3 Kwiet. ns.	Пасха Хрыстова 29 Марта.
Krzyż. dni 4, 5, 6 Maja vs. 9, 10, 11 Maja ns.	Возиесеніе Господнеѣ 7 Маія.
Wniebowstąpien. Pań. 7 Maja vs. 12 Maja ns.	Сошествіе Св. Духа 17 Маія.
Zielone Swiątki. 17 Maja vs. . 22 Maja ns.	Мясопустъ Петровъ 24 Маія.
Boże Ciało. 28 Maja vs. . 2 Czerwca ns.	Пѣтрова Поста 5 Нѣдѣль.
Niedziel po Ziel. Swiąt. 27 vs. . . 26 ns.	Мясопустъ Спасовъ 31 Іюлія.
Niedziela. 1 Adw. 29 Nove. vs. 27 List. ns.	Мясопустъ Филиповъ 14 Ноября.

WYKLAD ZNAKOW KALENDARZA.

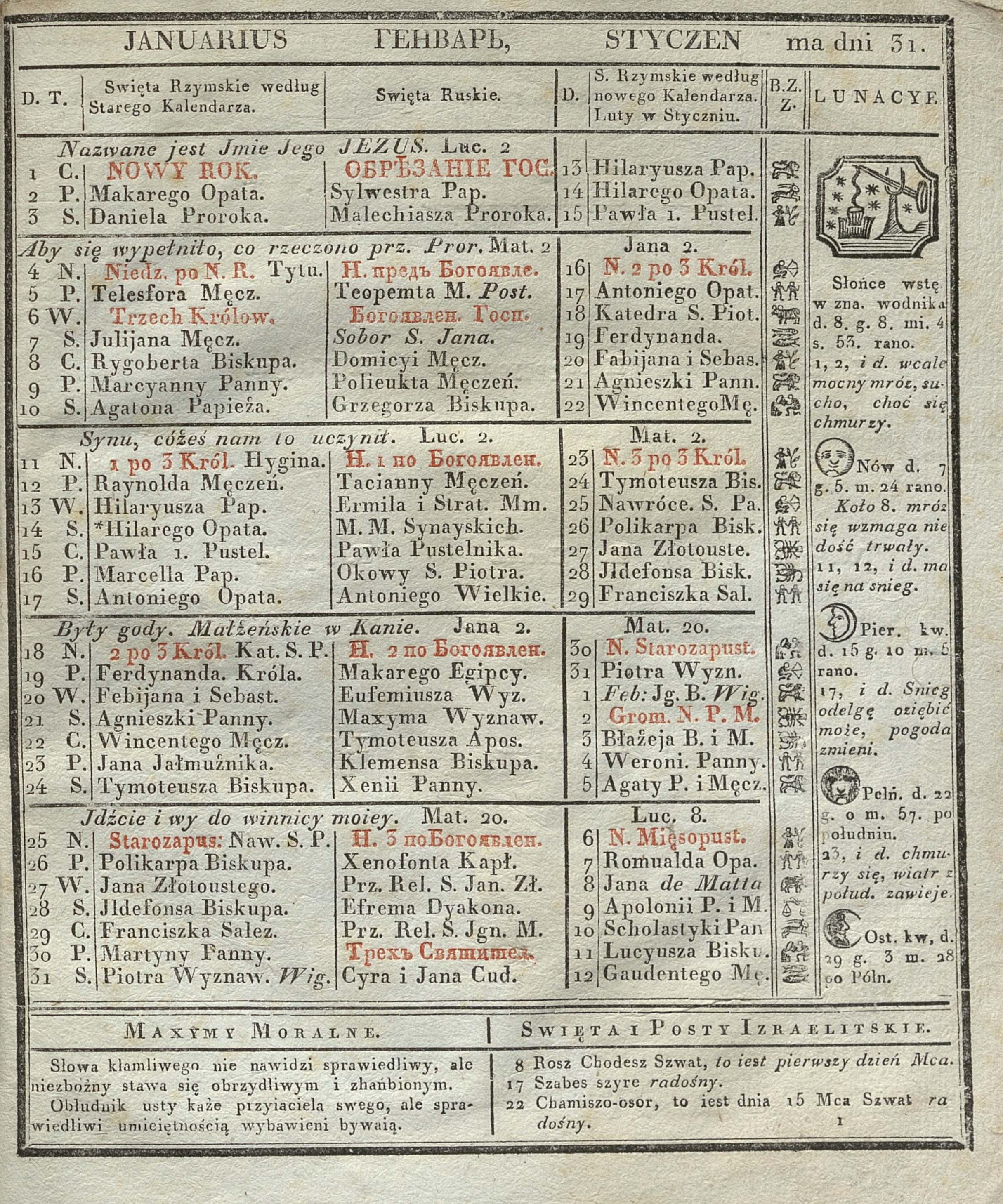
Nów Księżyca.	Baran.	Lew.	Strzelec.
Pierwsza Kwadra.	Byk.	Panna.	Koziorożec.
Pełnia.	Bliźnięta.	Waga.	Wodnik.
Ostatnia Kwadra.	Rak.	Niedźwiadek.	Ryby.

Suchedni Przypadaią.

V. S.	N. S.
w Lutym 18, 20, 21.	w Lutym 23, 25, 26.
w Maju 20, 22, 23.	w Maju 25, 27, 28.
w Wrześniu 16, 18, 19.	w Wrześniu 21, 23, 24.
w Grudniu 16, 18, 19.	w Grudniu 14, 16, 17.

* *Oznaczenie dni galowych.*

JANUARIUS	ГЕНВАРЬ,	STYCZEN	ma dni 31.			
D.	T.	Swięta Rzymskie według Starego Kalendarza.	Swięta Ruskie.	D.	S. Rzymskie według nowego Kalendarza. Luty w Styczniu.	B.Z.Z.
		Nazwane jest Jmie Jego	*JEZUS.* Luc. 2			
1	C.	NOWY ROK.	ОБРѢЗАНIЕ ГОС.	13	Hilaryusza Pap.	
2	P.	Makarego Opata.	Sylwestra Pap.	14	Hilarego Opata.	
3	S.	Daniela Proroka.	Malechiasza Proroka.	15	Pawła 1. Pustel.	
		Aby się wypełniło, co rzeczono prz. Pror. Mat. 2			Jana 2.	
4	N.	Niedz. po N. R. Tytu.	Н. предъ Богоявле.	16	N. 2 po 3 Król.	
5	P.	Telesfora Męcz.	Teopemta M. *Post.*	17	Antoniego Opat.	
6	W.	Trzech Królow.	Богоявлен. Госп.	18	Katedra S. Piot.	
7	S.	Julijana Męcz.	*Sobor S. Jana.*	19	Ferdynanda.	
8	C.	Rygoberta Biskupa.	Domicyi Męcz.	20	Fabijana i Sebas.	
9	P.	Marcyanny Panny.	Polieukta Męczeń.	21	Agnieszki Pann.	
10	S.	Agatona Papieża.	Grzegorza Biskupa.	22	WincentegoMę.	
		Synu, cóżeś nam to uczynił. Luc. 2.			Mat. 2.	
11	N.	1 po 3 Król. Hygina.	Н. 1 по Богоявлен.	23	N. 3 po 3 Król.	
12	P.	Raynolda Męczeń.	Tacianny Męczeń.	24	Tymoteusza Bis.	
13	W.	Hilaryusza Pap.	Ermila i Strat. Mm.	25	Nawróce. S. Pa.	
14	S.	*Hilarego Opata.	M. M. Synayskich.	26	Polikarpa Bisk.	
15	C.	Pawła 1. Pustel.	Pawła Pustelnika.	27	Jana Złotouste.	
16	P.	Marcella Pap.	Okowy S. Piotra.	28	Jldefonsa Bisk.	
17	S.	Antoniego Opata.	Antoniego Wielkie.	29	Franciszka Sal.	
		Były gody. Małżeńskie w Kanie.	Jana 2.		Mat. 20.	
18	N.	2 po 3 Król. Kat. S. P.	Н. 2 по Богоявлен.	30	N. Starozapust.	
19	P.	Ferdynanda. Króla.	Makarego Egipcy.	31	Piotra Wyzn.	
20	W.	Febijana i Sebast.	Eufemiusza Wyz.	1	*Feb:* Jg. B. *Wig.*	
21	S.	Agnieszki Panny.	Maxyma Wyznaw.	2	Grom. N. P. M.	
22	C.	Wincentego Męcz.	Tymoteusza Apos.	3	Błażeja B. i M.	
23	P.	Jana Jałmużnika.	Klemensa Biskupa.	4	Weroni. Panny.	
24	S.	Tymoteusza Biskupa.	Xenii Panny.	5	Agaty P. i Męcz.	
		Jdźcie i wy do winnicy moiey.	Mat. 20.		Luc. 8.	
25	N.	Starozapus: Naw. S. P.	Н. 3 поБогоявлен.	6	N. Mięsopust.	
26	P.	Polikarpa Biskupa.	Xenofonta Kapł.	7	Romualda Opa.	
27	W.	Jana Złotoustego.	Prz. Rel. S. Jan. Zł.	8	Jana *de Matta*	
28	S.	Jldefonsa Biskupa.	Efrema Dyakona.	9	Apolonii P. i M.	
29	C.	Franciszka Salez.	Prz. Rel. S. Jgn. M.	10	Scholastyki Pan	
30	P.	Martyny Panny.	Трехъ Святител.	11	Lucyusza Bisk.	
31	S.	Piotra Wyznaw. *Wig.*	Cyra i Jana Cud.	12	Gaudentego Mę.	

LUNACYE

Słońce wstę w zna. wodnika d. 8. g. 8. mi. 4 s. 53. rano.

1, 2, *i d. wcale mocny mróz, sucho, choć się chmurzy.*

Nów d. 7 g. 5. m. 24 rano.

Koło 8. *mróz się wzmaga nie dość trwały.*

11, 12, *i d. ma się na snieg.*

Pier. kw. d. 15 g. 10 m. 5 rano.

17, *i d. Snieg odelgę oziębić może, pogoda zmieni.*

Pełń. d. 22 g. 0 m. 57. po południu.

23, *i d. chmurzy się, wiatr z połud. zawieje.*

Ost. kw, d. 29 g. 3 m. 28 po Półn.

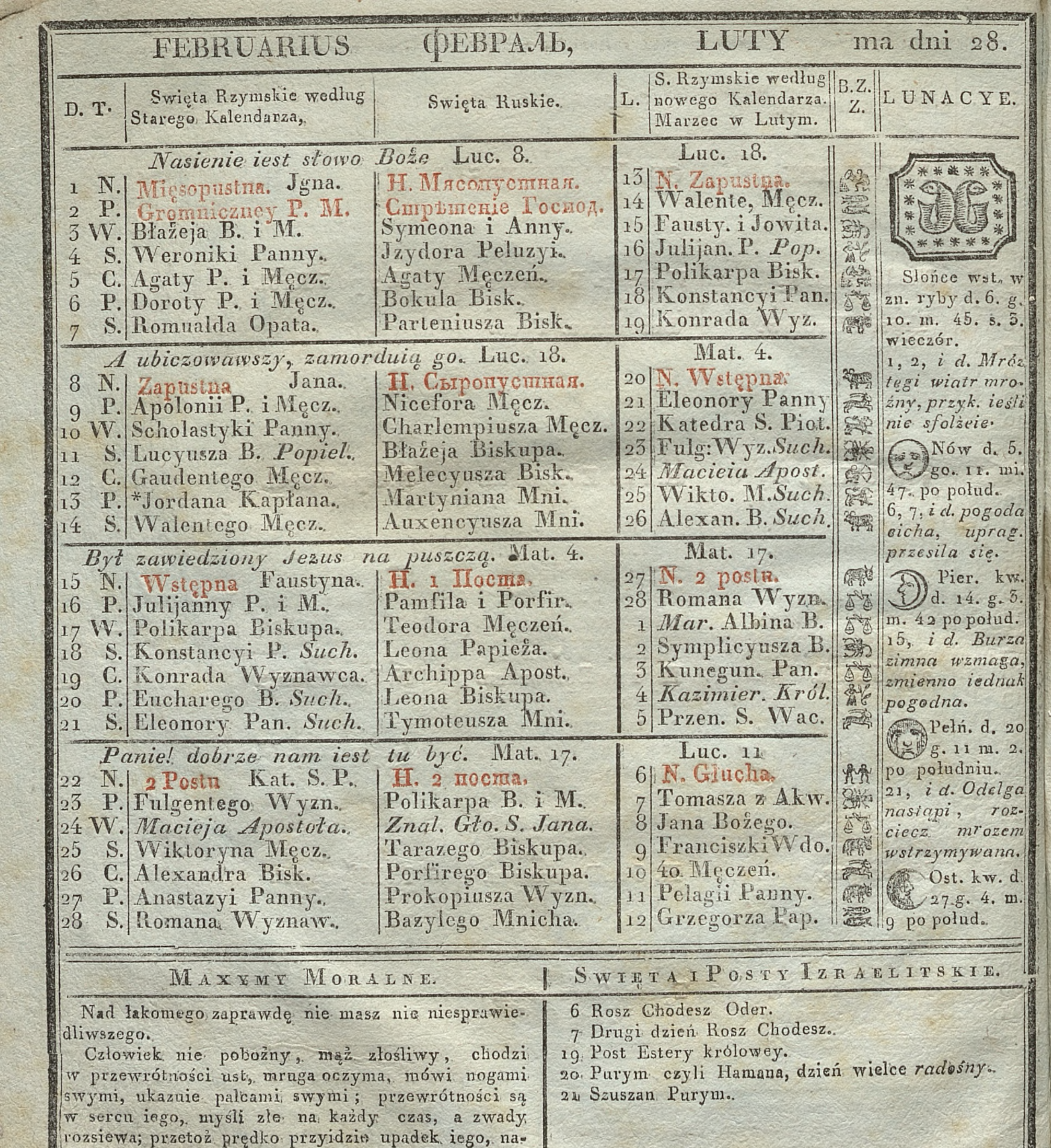
MAXYMY MORALNE.

Słowa kłamliwego nie nawidzi sprawiedliwy, ale niezbożny stawa się obrzydliwym i zhańbionym.

Obłudnik usty każe przyiaciela swego, ale sprawiedliwi umieiętnością wybawieni bywaią.

SWIĘTA I POSTY IZRAELITSKIE.

8 Rosz Chodesz Szwat, *to iest pierwszy dzień Mca.*
17 Szabes szyre *radośny.*
22 Chamiszo-osor, to iest dnia 15 Mca Szwat *radośny.*

FEBRUARIUS ФЕВРАЛЬ, LUTY ma dni 28.

D.	T.	Swięta Rzymskie według Starego Kalendarza.	Swięta Ruskie.	L.	S. Rzymskie według nowego Kalendarza. Marzec w Lutym.	B.Z.Z.
		Nasienie iest słowo	*Boże* Luc. 8.		Luc. 18.	
1	N.	Mięsopustna. Jgna.	Н. Мясопустная.	13	N. Zapustna.	
2	P.	Gromniczney P. M.	Сптрѣтеніе Господ.	14	Walente, Męcz.	
3	W.	Błażeja B. i M.	Symeona i Anny.	15	Fausty. i Jowita.	
4	S.	Weroniki Panny.	Jzydora Peluzyi.	16	Julijan. P. *Pop.*	
5	C.	Agaty P. i Męcz.	Agaty Męczeń.	17	Polikarpa Bisk.	
6	P.	Doroty P. i Męcz.	Bokula Bisk.	18	Konstancyi Pan.	
7	S.	Romualda Opata.	Parteniusza Bisk.	19	Konrada Wyz.	
		A ubiczowawszy, zamorduią go.	Luc. 18.		Mat. 4.	
8	N.	Zapustna Jana.	Н. Сыропустная.	20	N. Wstępna.	
9	P.	Apolonii P. i Męcz.	Nicefora Męcz.	21	Eleonory Panny	
10	W.	Scholastyki Panny.	Charlempiusza Męcz.	22	Katedra S. Piot.	
11	S.	Lucyusza B. *Popiel.*	Błażeja Biskupa.	23	Fulg: Wyz. *Such.*	
12	C.	Gaudentego Męcz.	Melecyusza Bisk.	24	*Macieia Apost.*	
13	P.	*Jordana Kapłana.	Martyniana Mni.	25	Wikto. M. *Such.*	
14	S.	Walentego Męcz.	Auxencyusza Mni.	26	Alexan. B. *Such.*	
		Był zawiedziony Jezus	*na puszczą.* Mat. 4.		Mat. 17.	
15	N.	Wstępna Faustyna.	Н. 1 Поста.	27	N. 2 postu.	
16	P.	Julijanny P. i M.	Pamfila i Porfir.	28	Romana Wyzn.	
17	W.	Polikarpa Biskupa.	Teodora Męczeń.	1	*Mar.* Albina B.	
18	S.	Konstancyi P. *Such.*	Leona Papieża.	2	Symplicyusza B.	
19	C.	Konrada Wyznawca.	Archippa Apost.	3	Kunegun. Pan.	
20	P.	Eucharego B. *Such.*	Leona Biskupa.	4	*Kazimier. Król.*	
21	S.	Eleonory Pan. *Such.*	Tymoteusza Mni.	5	Przen. S. Wac.	
		Panie! dobrze nam iest	*tu być.* Mat. 17.		Luc. 11	
22	N.	2 Postu Kat. S. P.	Н. 2 поста.	6	N. Głucha.	
23	P.	Fulgentego Wyzn.	Polikarpa B. i M.	7	Tomasza z Akw.	
24	W.	*Macieja Apostoła.*	*Znal. Gło. S. Jana.*	8	Jana Bożego.	
25	S.	Wiktoryna Męcz.	Tarazego Biskupa.	9	Franciszki Wdo.	
26	C.	Alexandra Bisk.	Porfirego Biskupa.	10	40. Męczeń.	
27	P.	Anastazyi Panny.	Prokopiusza Wyzn.	11	Pelagii Panny.	
28	S.	Romana Wyznaw.	Bazylego Mnicha.	12	Grzegorza Pap.	

LUNACYE.

Słońce wst. w zn. ryby d. 6. g. 10. m. 45. s. 3. wieczór.

1, 2, *i d. Mróz tęgi wiatr mroźny, przyk. ieśli nie sfolżeie.*

Nów d. 5. go. 11. mi. 47. po połud.

6, 7, *i d. pogoda cicha, uprag. przesila się.*

Pier. kw. d. 14. g. 3. m. 42 po połud.

15, *i d. Burza zimna wzmaga, zmienno iednak pogodna.*

Pełń. d. 20 g. 11 m. 2. po południu.

21, *i d. Odelga nastąpi, rozciecz mrozem wstrzymywana.*

Ost. kw. d. 27 g. 4. m. 9 po połud.

Maxymy Moralne.

Nad łakomego zaprawdę nie masz nie niesprawiedliwszego.

Człowiek nie pobożny, mąż złośliwy, chodzi w przewrótności ust, mruga oczyma, mówi nogami swymi, ukazuie palcami swymi; przewrótności są w sercu iego, myśli złe na każdy czas, a zwady rozsiewa; przetoż prędko przyidzie upadek iego, nagle skruszony będzie bez uleczenia.

Swięta i Posty Izraelitskie.

6 Rosz Chodesz Oder.
7 Drugi dzień Rosz Chodesz.
19 Post Estery królowey.
20 Purym czyli Hamana, dzień wielce *radośny.*
21 Szuszan Purym.

JULIUS — ИЮЛЬ, — LIPIEC — ma dni 31.

D.	T.	Swięta Rzymskie według Starego Kalendarza.	Swięta Ruskie.	L.	S. Rzymskie według nowego Kalendarza. Sierpień w Lipcu.	B.Z. Z.
1	S.	Juliusza Męczeń.	Kozmy i Damia. Cud.	13	Małgorzat. Pan.	
2	C.	*Nawiedz. N. P. M.*	*Złożeń. Szaty P. M.*	14	Bonawen. D. Koś.	
3	P.	Awita Kapłana.	Hiacynta Męczeń.	15	Rozesła. SS. Ap.	
4	S.	Elżbiety Królowey.	Andrzeia Ar. B. Kry.	16	*Szkapl N. P. M.*	
		Strzeżcie się fałszywych Prorokow. Mat. 7.			Luc. 16.	
5	N.	7 po Świąt. Wilhl.	Н. 7 по Сошест.	17	N. 8 po Świąt.	
6	P.	Jzajasza Proroka.	Sysoia Mnicha.	18	Symeona z Lip.	
7	W.	Klaudyusza Męczeń.	Tomasza Mnicha.	19	Wincen. *a Pau.*	
8	S.	Kilijana Męczeń.	Prokopiusza Męczeń.	20	Eliasza Proroka.	
9	C.	Zenona Męczeń.	Pankracego B. i Mę.	21	Praxedy Panny.	
10	P.	7 Braci śpiących.	*Złoż Szaty P.* i 45 M.	22	*Maryi Magdal.*	
11	S.	Cypryana Męczeń.	Eufemii Męczeń.	23	Liber. i Apolin.	
		Odday liczbę szafarstwa twoiego. Luc. 16.			Luc. 19.	
12	N.	8 po Świąt. Jana.	Н. 8 по Сошест.	24	N. 9 po Świąt.	
13	P.	Małgorzaty Panny.	*Sobor Gabryela Ar.*	25	*Jakóba Aposto.*	
14	W.	Bonawentury D. Koś.	Akwila Apostoła.	26	*Anny M. P. M.*	
15	S.	Rozesłanie SS. Apost,	Cyryaka i Julity Mm.	27	Pantaleona M.	
16	C.	*Szkapler. N. P. M.*	Antynogona Męczeń.	28	Botwida Męcz.	
17	P.	Alexego Wiel. Wyzn.	Maryny Męczeń.	29	Marty Panny.	
18	S.	Symeona z Lipnika.	Emilijana Męczeń.	30	Abdone i Senny.	
		Dom mój, dom modlitwy jest. Luc. 19.			Luc. 18.	
19	N.	9 po Świąt. Wincen.	Н. 9 по Сошест.	31	N. 10 po Świąt.	
20	P.	Elijasza Proroka.	Илии Пророка.	1	*Sier.* Piot. w ok.	
21	W.	Praxedy Panny.	Symeona i Jana Mn.	2	*N. P. M. Aniel.*	
22	S.	* *Maryi Magdaleny.*	*Maryi Magdaleny.*	3	Znal. S. Szczepa.	
23	C.	Liberyu. i Apolinar.	Trofima i Teofila.	4	Dominika Wyz.	
24	P.	Krystyny Panny.	Глѣба и Бориса.	5	*P. M. Snieżney.*	
25	S.	*Jakóba Apostoła.*	Успеніе Св. Анны.	6	*Przemien. Pań.*	
		Kto się uniża będzie podwyższon. Luc. 18.			Mat. 7.	
26	N.	10 po Świąt. *Anny.*	Н. 10 по Сошест.	7	N. 11 po Świąt.	
27	P.	Pantaleona Męczeń.	*Pantaleona Męczeń.*	8	Cyriaka Męcz.	
28	W.	Botwida Męczeń.	Prochora Apostoła.	9	Romana Wyzn.	
29	S.	Marty Panny.	Kalenika Męczeń.	10	*Wawrzyń. Mę.*	
30	C.	Abdona i Seny Mm.	Siły i Sylwana Apost.	11	Tyburcego i To.	
31	P.	Jgnacego Wyznaw.	Eudocy. Mn. *Zap. Sp.*	12	Klary Panny.	

LUNACYE.

Słońce wst. w zn. lwa d. 11 g. 7 m. 17 s. 46 rano.

Nów d. 3 g. 0 m. 5 po północ.

4, *i d. gorąco i wiatr pogoda niepewna gdy przechodzą descze z grzmotem.*

Pier. kwa. d. 10 g. 5 m. 15 po połud.

11, *i d. niebo czyste i upały.*

Pełn d. 17 g. 11 m. 38 po południu.

18, *i d. sucho chociaż deszcz upragniony, grad, błyskawica często wiatr wschodni.*

Ost. kw. d. 26 g. 1 m. 56 po północ.

choćby się ulewa wydarzyła.

Maxymy Moralne.	Swięta i Posty Izraelitskie.
Syn mądry rozwesela oyca, ale syn głupi smutkiem iest matki swoiey.	4 Rosz Chodesz Ow.
Kto często przysięga pełen iest nieprawości. a karanie z domu iego nie wynidzie.	12 Post Tysze Beow, dzień zburzenia Jerozolimy drugi raz.
Kto buduie dom swój cudzymi pieniędzmy, iest	18 Szabes Nachmu i Chamiszo osor Beow *radośny*

AUGUSTUS АВГУСТЪ, SIERPIEN ma dni 31.

D.	T.	Swięta Rzymskie według Starego Kalendarza.	Swięta Ruskie.	L.	S. Rzymskie według nowego Kalendarza. Wrzes. w Sierpiniu.	B.Z.Z.
1	S.	Piotra w Okow.	Męczeń. Ma. *D. 1 po.*	13	Hip. i Kas. *Wig.*	
		Głuche uczynił, że słyszą. Mat. 7.			Luc. 10.	
2	N.	11 po Swiąt. *P. M. An.*	Н. 11 по Сошесш.	14	N. 11 po Swiąt.	
3	P.	Znal. S. Szczepana.	Jzaaka Dalm. i Fau.	15	Wnieb. N. P. M.	
4	W.	Dominika Wyznawcy.	7 Braci śpiących.	16	Rocha Wyzn.	
5	S.	*N. P. M. Snieżney.*	Eusygniusza Męczeń.	17	Mamerta Męcz.	
6	C.	*Przemien. Pańskie.*	Преображе. Госпо.	18	Agapita B. i M.	
7	P.	Kajetana Wyznawcy.	Domicyusza Męczeń.	19	Benigny Panny.	
8	S.	Cyriaka Męczeń.	Emilijana Biskupa.	20	Bernarda Opata.	
		Miłuy Pana Boga twego. Luc. 10.			Luc. 17.	
9	N.	12 po Swiąt. Romana.	Н. 12 по Сошесш.	21	N. 13 po Swiąt.	
10	P.	*Wawrzyńca Męczeń.*	Wawrzyńca Męczeń.	22	Symforyana.	
11	W.	Tyburcego i Tow.	Eupla Dyak. i Mę.	23	Zacheasza Bisk.	
12	S.	Klary Panny.	Focyusza i Anicety.	24	*Bartłom. Apos.*	
13	C.	Hipol. i Kassyiana.	Maxyma Wyznaw.	25	Ludwika Króla.	
14	P.	Euzebiusza. *Wig. z po.*	Micheasza Proroka.	26	Róży Panny.	
15	S.	Wniebows. N. P. M.	Успен. Пр. Богоро.	27	Cezarego Bisku.	
		Wiara twoja ciebie uzdrowiła. Luc. 17.			Mat. 6.	
16	N.	13 po Swiąt. Rocha.	Н. 13 по Сошесш.	28	N. 14 po Swiąt.	
17	P.	Mamerta Męczeń.	Mirona Męczeń.	29	Scię S. Jana. Ch.	
18	W.	Agapita Bis. i Męcz.	Flora i Laura Mm.	30	Felixa Męczeń.	
19	S.	Benigny Panny.	Andrzeja i 2,593 Mm.	31	Raymunda Wy.	
20	C.	Bernarda Opata.	Samuela Proroka.	1	*Wrzes.* Jdz. Op.	
21	P.	Stefana Króla.	Tadeusza Apostoła.	2	Maxyma Męcz.	
22	S.	Symforyiana.	Agatonika Męczeń.	3	Eufrozyny Pan.	
		Zaden nie może dwòm Panom służyć. Mat. 6.			Luc. 7.	
23	N.	14 po Swiąt. Zache.	Н. 14 по Сошесш.	4	N. 15 po Swiąt.	
24	P.	*Bartłomieja Aposto.*	Eutychiusza Męczeń.	5	Urbana Papieża.	
25	W.	Ludwika Króla.	Bartłomie i Tyta Apo.	6	Zacharyjasza Pr.	
26	S.	Róży Panny.	Adryana i Natalii.	7	Regi. Pan. *Wig.*	
27	C.	Cezarego Biskupa.	Pimena Mnicha.	8	Narodz. N. P. M.	
28	P.	Augustyna B. i D. K.	Moyżesza Mnicha.	9	Gorgoniusza Mę.	
29	S.	Scięcie S. Jana Ch.	Усѣк. Гл. С. Іоан. Post	10	Mikołaja z *Tol.*	
		Młodzieńcze tobie mówię: wstań. Luc. 7.			Luc. 14.	
30	N.	* 15 po Swiąt. Felixa.	Н. 15 по Сошесш.	11	N. 16 po Swiąt.	
31	P.	Raymunda Non. W.	*Złoż. Paska N. P. M.*	12	*Zwycię. z Turk.*	

LUNACYE.

Słońce wst. w znak Pan. d. 11 g. 1 m. 44 s. 56 po połud.

Nów d. 2 g. 8 m. 39 rano. 3, *i d. upały przykre choć nie równe.*

Pier. kwa. d. 8 g. 11 m. 14 po połud. 9, *i d. pioruny z grzmota.*

Pełn. d. 16 g. 1 m. 43 po połud. 17, *i d. zmienne pogody wietrzyki i iasność, deszcze.*

Ost. kw. d. 24 g. 5 m. 49 po połud. 25, *i d. po deszczach mokro, chwytay wydarzaną pogodę.*

Nów d. 31 g. 4 m. 41 po południu.

Maxymy Moralne.	Swięta i Posty Izraelitskie.
iako ten który kamienie zgromadza na grób, ku pogrzebowi swemu.	2 Rosz Chodesz Elul. 3 Drugi dzień Rosz Chodesz.

SEPTEMBER СЕНТЯБРЬ, WRZESIEN ma dni 30.

D.	T.	Swięta Rzymskie według Starego Kalendarza.	Swięta Ruskie.	L.	S. Rzymskie według nowego Kalendarza. Pazdzier. w Wrześ.	B.Z. Z.
1	W.	Idzego Opata,	*Symeona Słupnika.*	13	Maurycego.	
2	S.	Maxyma Męczeń.	Mamanta Męczeń.	14	*Podwyż. S. Krz.*	
3	C.	Eufrozyny Panny.	Antyma Biskupa M.	15	Nikodema Męcz.	
4	P.	Rozalii Panny.	Moyżesza Proroka.	16	Eufemii Panny.	
5	S.	* Urbana Papieża.	Zacharyasza Proroka.	17	Piątna S. Franc.	
		Godzili się w Szabat uzdrawiać? Luc. 14.			Mat. 22.	
6	N.	16 po Swiąt. Zachar.	Н. 16 по Сошест.	18	N. 17 po Swiąt.	
7	P.	Reginy Panny. *Wigi.*	Созонта Męczeń.	19	Januarego Bisk.	
8	W.	Narodz. N P. M.	Рожд. Пр. Богород.	20	Eustachiusza.	
9	S.	Gorgoniusza Męczeń.	*Joachima i Anny.*	21	*Mate. A. i E. Su.*	
10	C.	Mikołaja *z Tolen.*	Minodory Męcz.	22	Maurycego Mę.	
11	P.	Piotra i Jacka Męcz.	Teodory Mniszki.	23	Tekli P. i M. *Su.*	
12	S.	*Zwycięztwo z Turk.*	Antonoma Męczeń.	24	Gerarda B. *Su.*	
		Miłuy Pana Boga twego Mat. 22.			Mat. 9.	
13	N.	17 po Swiąt. Maury.	Н. 17 по Сошест.	25	N. 18 po Swiąt.	
14	P.	*Podwyższen. S. Krzy.*	Возд. Св. Крес Post.	26	Józefa. A. B. i M.	
15	W.	*Nikodema Męczeń.	Nicety Męczeń.	27	Przen. S. Stan. B.	
16	S.	Eufemii Panny. *Such.*	Иосафата Арцы Еп.	28	Wacła. Kr. i M.	
17	C.	Piątna S. Franciszka.	Zofii Męczeń.	29	*Micha. Archa.*	
18	P.	Tomasza z Wil. *Such.*	Eumeniusza Biskupa.	30	Hieronima D. K.	
19	S.	Januarego B. *Such.*	Trofima Męczeń.	1	*Paz.* Remigiu B.	
		Ufay Synu, odpuszczaią się grzechy. Mat. 9.			Mat. 22.	
20	N.	18 po Swiąt. Eustach.	Н. 18 по Сошест.	2	N. 19 po Swiąt.	
21	P.	*Mateusza Ap. i Ew.*	Konrada Apost.	3	Kandyda Męcz.	
22	W.	Maurycego Męczeń.	Foki Bisk. i Męcz.	4	Franciszka Wy.	
23	S.	Tekli Panny i Męcz.	*Poczęcie S. Jana.*	5	Placyda Męcz.	
24	C.	Gerarda Biskupa.	Tekli Męczeń.	6	Fidy Panny.	
25	P.	Kleofasa Biskupa.	Eufrozyny Panny.	7	Marka Papieża.	
26	S.	Józefata Ar. B. i M.	Иоанна Богослова.	8	Brygidy Wdo.	
		Wiele wezwanych, mało wybranych Mat. 22.			Jana 4.	
27	N.	19 po Swiąt. P. S. Sta.	Н. 19 по Сошест.	9	N. 20 po Swiąt.	
28	P.	Wacława Króla i M.	Charytona Wyznaw.	10	Zwycięz. Cho.	
29	W.	*Michała Archanio.*	Cyryiaka Mnicha.	11	Placydy Panny.	
30	S.	Heronima Dok. K.	Grzegorza Męczeń.	12	Maxymilijana B.	

LUNACYE.

Słońce wst. w zn. wagi d. 11 g. 10 m. 21 s. 57 rano.

1, *i d. Dżdżysto i wilgotno gdy się pochmurzy i od zachodu zawieie.*

Pier. kwa. d. 7 g. 8 m. 10 rano.

8, *i d. pogoda ustaie.*

d. 13, Porówn. d. z n. jesień.

Pełń. d. 15 g. 5 m. 55 rano.

16, *i d. pogoda chłodna aż do przymrózków, dosyć deszczu.*

Ost. kw. d. 23 g. 5 m. 33 po połud.

24, *i d. ieszcze stronami grzmi i deszcz ale pogodno.*

Nów d. 30 g. 1 m. 12 po połud.

Swięta i Posty Izraelitskie.

1 Nowy Rok 5,586, czyli Rosz haszono.
2 Drugie Swięto.
3 Post Gdaliasza.
10 Dzień odpuszczenia grzechow czyli Jom Kiper.
15 Kuczki czyli Sukes.
16 2gie Swięto.
17, 18, 19, 20, Chalhamoed, Pół Swięto.
21 Palmowe Swięto.
22 Koniec Kuczek.
23 Wyczytanie 5 Xiąg Moyżeszowe *wielce radośni.*
24 Isre Chag *radośny.*
30 Rosz Chodesz Cheszwon.

OCTOBER ОКТЯБРЬ, PAZDZIERNIK ma dni 31.

D.	T.	Swięta Rzymskie według Starego Kalendarza.	Swięta Ruskie.	L.	S. Rzymskie według nowego Kalendarza. Listopad w Paździer.	B.Z. Z.
1	C.	Remigiusza Biskupa.	Покровъ Пр. Бого.	13	Edwarda Króla.	
2	P.	*Aniołow Stróżow.*	Cypryiana i Justyny.	14	Kalixta Papieża	
3	S.	Kandyda Męczeń.	Dyonizego Męczeń.	15	Jadwigi i Teres.	
		Idź, Syn twóy żyw iest. Jana 4.			Mat. 18.	
4	N.	20 po Swiąt. Franc.	Н. 20 по Сошеств.	16	N. 21 po Swiąt.	
5	P.	Placyda Męczeń.	Charytyny Męczeń.	17	Florentyna.	
6	W.	Fidy Panny.	*Tomasza Apostoła.*	18	*Łukasza A. i E.*	
7	S.	Marka Papieża.	Sergiusza Męczeń.	19	Piotra z Alkant.	
8	C.	Brygidy Wdowy.	Pelagii Mniszki.	20	Maxym. i Wand.	
9	P.	Dyonizego Męczeń.	Jakóba Alf. Ap.	21	Urszuli P. i M.	
10	S.	Zwycięzt. Chocim.	Eulampiusza Męczeń.	22	Korduli Panny.	
		Miey cierpliwość nade mną. Mat. 18.			Mat. 22.	
11	N.	21 po Swiąt. Placydy.	Н. 21 по Сошеств.	23	N. 22 po Swiąt.	
12	P.	Maxymilijana B.	Probusa i Tarracha.	24	Rafała Arch.	
13	W.	Edwarda Króla.	Karpa i Papyla.	25	Kryspina i Kry.	
14	S.	* Kalixta Papieża.	Gerwazego i Protaz.	26	Ewarysta Pap.	
15	C.	Jadwigi i Teressy.	Lucyiana Męczeń.	27	Frementa Bisku.	
16	P.	Gawła Opata.	Longina Męczeń.	28	*Sym. i Judy Ap.*	
17	S.	Florentyna.	Ozeasza Proroka.	29	Narcyza Bisku.	
		Czemu mię kusicie obłudnicy? Mat. 22.			Mat. 9.	
18	N.	22 po Swiąt. Łukasz.	Н. 22 по Сошеств.	30	N. 23 po Swiąt.	
19	P.	Piotra z Alkantary.	Joela Proroka.	31	Lucyi P. *Wigil.*	
20	W.	Maxymina i Wand.	Artemiusza Męczeń.	1	*List.* Wszyst. SS.	
21	S.	Urszuli P. i M.	Hilaryona Wielk.	2	*Dzień Zadusz.*	
22	C.	Korduli Panny.	Abercyusza Biskupa.	3	Teofila i Witali.	
23	P.	Jana Kapi. Wyznaw.	*Jakóba Apostoła.*	4	Karola Borome.	
24	S.	Rafała Archanioła.	Arety Męczeńnika.	5	Emeryka Króle.	
		Ufay córko, wiara twoja cię uzdrowi Mat. 9.			Mat. 13.	
25	N.	23 po Swiąt. Krysp.	Н. 23 по Сошеств.	6	N. 24 po Swiąt.	
26	P.	Ewarysta Papieża.	*Demetryusza Męcz.*	7	Herkullana M.	
27	W.	Frementa Biskupa.	Nestora Męczeń.	8	Czterech Koron.	
28	S.	*Symona i Judy Apos.*	Terencyusza Męcz.	9	Teodora Męcz.	
29	C.	Narcyza Biskupa.	Anastazyi Męczeń.	10	Nimfy Panny.	
30	P.	Marcellina Męczeń.	Zenobiusza Męczeń.	11	*Marcina Bisku.*	
31	S.	Lucyi Pan. *Wigilia.*	Narcyza Apostoła.	12	Marcina Papie.	

LUNACYE.

Słońce wst. w zn. niedźwiad. d. 11 g. 6 m. 30 s. 39 wieczór.

1, *i daley mgły mróźne iednak ieszcze ciepło.*

4, *i d. zmienne ciepło i zimno.*

Pier. kwa. d. 6 g. 8 m. 47 po połud.

7, *i d. nie równy wiatr i pogoda.*

Pełn. d. 14 g. 11 m. 43 po połud.

15, *i d. wiatry zimno przynoszą i mgły rozpędza.*

Ost. kw. d. 22 g. 8 m. 4 po połud.

23, *i d. przymrozki wzmagaią się, lub folguią, śnieg.*

Nów d. 29 g. 10 m. 56 rano.

Maxymy Moralne.

Jakobyteż psa zauszy łapał, kto się, mimo idąc w cudzą zwadź wdawa.

Także w śmiechu boleie serce, a koniec wesela bywa smutek.

Swięta i Posty Izraelitskie.

1 Drugi dzień Rosz Chodesz.

5, 8, 12, Nabożni Izraelici poszczą.

30 Rosz Chodesz Kislew.

NOVEMBER	НОЯБРЬ,	LISTOPAD	ma dni 30.		
D. T.	Swięta Rzymskie według Starego Kalendarza.	Swięta Ruskie.	L.	Ś. Rzymskie według nowego Kalendarza. Grudzień w Listop.	B.Z.Z.
	Czemużeście bojaźliwi mało wierni? Mat. 8.			Mat. 13.	
1 N.	24 po S. Wszystk. SS	Н. 24 по Сошест.	13	N. 25 po Świąt.	
2 P.	*Dzień Zaduszny.*	Błog. Józafeta M.	14	Serafiona Męcz.	
3 W.	Teofila i Witalisa.	Akepsyma B. i M.	15	Giertrudy Pan.	
4 S.	Karola Boromeusza.	Joanicyusza Wiel.	16	Edmunda Bisk.	
5 C.	Emeryka Królewi.	Galaktyona Męcz.	17	Grzegorza Cudo.	
6 P.	Leonarda Wyznaw.	Pawła Wyznaw.	18	Eupsychiu. W.	
7 S.	Herkullana Męczeń.	Jerona Męczeńnika.	19	Elżbiety Wdo.	
	Nieprzyiazny człowiek to uczynił. Mat. 13.			Mat. 24.	
8 N.	25 po Świąt. 4 Kor.	Н. 25 Михал. Арх.	20	N. 26 po Świąt.	
9 P.	Teodora Męczeń.	Onisyfora i Profir.	21	*Ofiaro. N. P. M.*	
10 W.	Nimfy Panny.	Erasta i Olimpa Apo.	22	Cecylii Panny.	
11 S.	*Marcina Biskupa.*	Meny i Wiktora.	23	Klemensa Pap.	
12 C.	Marcina Papieża.	Jana Patr. Alexan.	24	Chryzogona M.	
13 P.	Dydaka Wyznaw.	*Jana Złotoustego.*	25	*Katar. P. i M.*	
14 S.	Serafiona Męczeń.	*Filipa Apost. Zapu.*	26	Piotra B. Alex.	
	Otworzę usta moie w przypowieściach. Mat. 13.			Luc. 21.	
15 N.	26 po Świąt. Giertru.	Н. 26 по Сош. *d. pos.*	27	N. 1 Adwentu.	
16 P.	Edmunda Biskupa.	*Mateusza Ap. i Ew.*	28	Rufina Męcz.	
17 W.	Grzegorza Cudotwor.	Grzegorza Biskupa.	29	Saturnina Męcz.	
18 S.	Eupsychiusza Wyzn.	Platona i Romana.	30	*Andrzeja Apo.*	
19 C.	Elżbiety Wdowy.	Abdyiasza Proroka.	1	*Grud.* Eligie B.	
20 P.	Felixa *de Valois.*	Prokla Biskupa.	2	Chryzologa.	
21 S.	*Ofiarowan. N. P. M.*	Входь П. Богороди	3	Franciszka Xaw.	
	Na on czas będzie wielki ucisk. Mat. 24			Mat. 11.	
22 N.	27 po Świąt. Cecylii.	Н. 27 по Сошест.	4	N. 2 Adwentu.	
23 P.	Klemensa Papieża.	Antyfilochiusza Bis.	5	Sabby Opaty.	
24 W.	Chryzogona Męczeń.	*Katarzyny Męczeń.*	6	*Mikoła. B. Mir.*	
25 S.	*Katarzyny P. i M.*	Klemensa Papieża.	7	Ambr. B. *Wigil.*	
26 C.	Piotra Bis. Alexandr.	Alimpiusza Słup.	8	Niepo. Po. P. M.	
27 P.	Fakunda Biskupa.	Jakóba Męczeńnika.	9	Cypryiana Opat.	
28 S.	Rufina Męczen.	Stefana Męczeńnika.	10	*N. P. M. Loret.*	
	Będą znaki na słońcu i xiężycu. Luc. 21.			Jana 1.	
29 N.	1 Adwentu.	Н. 28 по Сошест.	11	N. 3 Adwentu.	
30 P.	*Andrzeja Apostoła.*	*Andrzeja Apostoła.*	12	Spirydyona Bis.	

LUNACYE.

Słońce wst. w zn. strzelca d. 10 g. 2 m. 53 s. 25 wieczór.

1. *i d. mrożno i wietrzno, niestała pogoda.*

Pier. kwa. d. 5 g. 1 m. 12 po połud.

6, *i d. śniegu i mrozu dosyć.*

Pełn. d. 13 g. 5 m. 51 po połud.

14, *i d. chociaż przy deszczu ciepleie, pogodnie, choć dosyć mgły.*

Ost. kw. d. 21 g. 5 m. 50 rano.

22, *i d. śniegu, mrozu, pogodnie.*

Nów d. 27 g. 10 m. 15 po połud.

d. 28, wiatr ze śniegiem.

Maxymy Moralne.	Swięta i Posty Izraelitskie.
Oddal od siebie przewrótności ust, a złośliwe wargi oddal od siebie. Niech cię nie zowią obmówcą, a ięzykiem swym nie czyń zasadzek.	Od 23 Ośm dni Chanuko, *radośni.* 28 Rosz Chodesz Teywes. 29 Drugi dzień Rosz Chodesz.

DECEMBER ДЕКАБРЬ, GRUDZIEN ma dni 31.

D.	T.	Swięta Rzymskie według Starego Kalendarza.	Swięta Ruskie.	L.	S. Rzymskie według nowego Kalendarza. Styczeń w Grudniu.	B.Z.Z.
1	W.	Eligiego Biskupa.	Nauma Proroka.	13	Lucyi P. i M.	
2	S.	Chryzologa Biskupa.	Abbakuka Proroka.	14	Nikazego B. *Su.*	
3	C.	Franciszka Xawer.	Sofoniasza Proroka.	15	Waleryiana B.	
4	P.	Barbary Panny i M.	*Barbary P. i Męcz.*	16	Ananiasza Pr. *Su.*	
5	S.	Sabby Opata.	Sabby Mnicha.	17	Łazar. B. i M. *Su.*	
		Tyś jest, który masz przyiśdź. Mat. 11.			Luc. 3.	
6	N.	**2 Adwentu.** *Mikoła.*	**Н. 29. Николая Еп.**	18	**N. 4 Adwentu.**	
7	P.	Ambrożego B. *Wigil.*	Ambrożego Biskupa.	19	Nemezyusza Bis.	
8	W.	**Niepok. Pocz· N. P. M**	Patapiusza Biskupa.	20	Teofilakta.	
9	S.	Cypryiana Opata.	**Зачатie Св. Анны.**	21	*Tomasza Apos.*	
10	C.	*N. P. M. Loretań.*	Miny i Germ. Mm.	22	Anaztazyi Mę.	
11	P.	Damazego Papieża.	Daniela Słupnika.	23	Wiktor. P. i M.	
12	S.	*Spirydyona Biskupa.	Spirydyona Biskupa.	24	*Adama i E. Wi.*	
		Jam głos wołaiącego na puszczy. Jana 1.			Jana 1.	
13	N.	**3 Adwentu.** Lucyi.	**Н. Св. Праотецъ.**	25	**Boże Narodze.**	
14	P.	Nikazego Bisknpa.	Tyrsa i Filem. Mm.	26	**Szczepana Mę.**	
15	W.	Waleryiana Biskupa.	Elenteryusza Męcz.	27	*Jana Ewangel.*	
16	S.	Ananijasza Pror. *Such.*	Aggeusza Proroka.	28	*Młodziankow.*	
17	C.	Łazarza Biskupa i M.	Daniela Proroka.	29	Tomasza B. Kan.	
18	P.	Wiktoryna M. *Such.*	Sebestyiana Męczeń.	30	Dawida Króla.	
19	S.	Nemezyusza B. *Such.*	Bonifacego Męczeń.	31	Sylwestra Pap.	
		Czyńcie proste ścieszki iego. Luc. 3.			Luc. 2.	
20	N.	**4 Adwentu.** Teofil.	**Н. Св. Отецъ**	1	*Janu.* **Nowy Rok.**	
21	P.	*Tomasza Apostoła.*	Julijany Męczeń.	2	Makarego Opat.	
22	W.	Anastazyi Męczeń.	Anastazyi Męczeń.	3	Daniela Proro.	
23	S.	Wiktoryi P. i M.	10 Męczcńnikow.	4	Tytusa B. i M.	
24	C.	*Adama i Ewy. Wigil.*	Eugenii Męczeń.	5	Telesfora P. i M.	
25	P.	**Boże Narodzenie.**	**Рож. Го. Iисуса Хр.**	6	**Trzech Królow.**	
26	S.	**Szczepana Męczeń.**	**Соборъ Пр. Богород.**	7	Julijana Męcz.	
		Oto ten położony jest na upadek. Luc. 2.			Luc. 2.	
27	N.	**1 po Boż. N.** *Jana.*	**Н. Стефана Мучен.**	8	**N. 1 po 3 Król.**	
28	P.	*Młodziankow.*	20,000 M. M. w Nik.	9	Marcyian. Pan.	
29	W.	Tomasza Biskupa Kan.	*14,000 Młodziankow.*	10	Agatona Papie.	
30	S.	Dawida Króla.	Anezyi Męczeń.	11	Hygina Męcz.	
31	C.	Sylwestra Papieża.	Melanii Mniszki.	12	Raynolda Męcz.	

LUNACYE.

Słońce wst. w zn. kozieroż d. 10 g. 3 m. 22 s. 46 rano.

1, *i d. Stałe lubo nierówne zimno.*

Pier. kwa. d. 5 g. 8 m. 54 rano.

6, *i d. mrozy i śnieg.*

d. 13, Przesil. d. z n· zimowe.

Pełn. d. 13 g. 10 m. 55 rano.

14, *i d. odliga, aż do ciepła i deszczu nie psuie zimy, mróz wzmaga.*

Ost. kw. d. 20 g. 1 m. 49 po połud.

21, *i d. się więcey, niż śnieg, mróz weale mocny choć pochmurno.*

Nów d. 27 g. 11 m· 21 rano

MAXYMY MORALNE.

Bogactwa źle nabyte umnieyszą się, ale które gromadzi pracą, przyczynia ich.

Dusza leniwego żąda, a nic nie ma, dusza pracowitych ubogaca się.

SWIĘTA I POSTY IZRAELITSKIE.

8 Post Asore Beteywes czyli oblężneie Jerozolimy.

28 Rosz Chodesz Szwat.

DNI SWIĄTECZNE I UROCZYSTE.

w które uczący się w szkołach są wolni od nauk.

STYCZEŃ.

1 NOWY ROK.
6 Zjawienie Pańskie, albo 3ch Królow.
13 Rocz. Urodz. Jey Imperatorskiey Mości Elżbiety Alexieiowny. — w Roku 1779.

LUTY.

2 Gromniczney P. Maryi.
6 i 7 Piątek i Sobota przed Syrną Niedz.

MARZEC.

12 Wstąpienie na Tron Jego Imperatorskiey Mości Alexandra I. Samowładnącego Całą Rossyą i Króla Polskiego— od Ru 1815.
26 Wielki Czwartek.
27 Wielki Piątek.
28 Wielka Sobota.
29, 30, 31, Zmartw. Pań. i cały tydzień.

KWIECIEŃ.

6 Zwiastowanie Nayśw. Panny Maryi.

MAY.

7 Wniebowstąpienie Pańskie.
17, 18, 19, Zesłanie Ducha S. i cały tydz.
28 Boże ciało.

CZERWIEC.

29 SS. Apostołow Piotra i Pawła.

LIPIEC.

22 Imieniny Jey Imperatorskiey Mości Maryi Teodorówny i N. W. X. Maryi Pawłówny.

SIERPIEŃ.

6 Przemienienie Pańskie.
15 Wniebowzięcie P. Maryi.
29 Scięcie S. Jana.
30 Dzień Imienin Jego Imperatorskiey Mości Alexandra Pawłowicza.

WRZESIEŃ.

5 Imieniny Jey Imperatorskiey Mości Elżbiety Alexiejówny.
8 Narodzenie Panny Maryi.
14 Podwyższenie S. Krzyża.
15 Koronacya Jego Imperatorskiey Mości Alexandra Pawłowicza Samowładnącego Całą Rossyią, i Jey Imperatorskiey Mości Elżbiety Alexieiówny.
26 Swiętego Jana Apostoła i Ewangel.

PAZDZIERNIK.

1 Opieki Maryi Panny.
14 Narodzenie Jey Imperatorskiey Mości Maryi Teodorówny.— w Roku 1759.
22 Cudownego Kazań. Obrazu M. Panny.

LISTOPAD.

12 Ofiarowanie N. M. P.

GRUDZIEŃ.

6 Swiętego Mikołaia Cudotworcy.
12 Pamiątka Urodzenia Jego Imperatorskiey Mości Alexandra Pawłowicza Samowładnącego Całą Rossyią i Króla Polskiego.— w Roku 1777.
25, 26, 27, Boże Narodzenie.

Prócz wzmienionych uroczystych dni, wolni są od nauk od dnia 23 Grudnia do Stycznia, także w dni Kanikularne, czyli Wakacyyne według zwyczaiu.

INNE DNI TABELLNE.

w Które wzmienieni Uczn. od nauk nie są wolni.

STYCZEN.

7 Rocznica urodzin N. W. X. Anny Pawłówny— w Roku 1795.
28 Rocznica urodzin N. W. X. Michała Pawłowicza — w Roku 1798.

LUTY.

3 Imieniny N. W. X. Anny Pawłówny.
4 Rocznica urodzin N. W. X. Maryi Pawłówny — w Roku 1786.

KWIECIEN.

17 Rocznica urodzin N. Cesarzewicza W. X. Alexandra Mikołajewicza, Roku 1818, oraz Imieniny N. Matki Jego W. X. Alexandry Fedorówny.
27 Rocznica urodzin N. Cesarzewicza W. X. Konstantyna Pawłowicza— w Ru 1779.

MAY.

21 Imieniny N. Cesarzewicza W. X. Konstantyna Pawłowicza.

CZERWIEC.

25 Rocznica urodzin N. W. X. Mikołaia Pawłowicza — w Roku 1796.

SIERPIEN.

6 Rocznica urodzin N. W. X. Maryi Mikołajówny— w Roku 1819.
29 Rocznica urodzin N. W. X. Olgi Mikołajówny — w Roku 1822.

LISTOPAD.

8 Imieniny N. W. X. Michała Pawłowicza

GRUDZIEN.

6 Imieniny N. W. X. Mikołaia Pawłowicza

DNI ZWYCIĘZKIE.

w które się śpiewa po Kościołach Te Deum Laudamus.

JUNIUS.

27 Pamiątka Zwycięs. pod Połtawą.

JULIUS.

10 Pamiątka Pokoiu zawartego między Państwem Ros. i Portą Ottomańską w Kainardzie, i przyłączenia Taurzyckiego Państwa do Dzierżawy Rossyyskiey.
27 Wzięcie Fregat przy Angucie i przy Grengramie.

AUGUST.

9 Pamiątka wzięcia Narwy.
19 Pamiątka zwycięztwa odniesionego nad wóyskiem Pruskiém.

SEPTEMBER.

28 Zwycięztwo odniesione nad Generałem Lewenhauptem.

OCTOBER.

11 Wzięcie Slisselburg.

NOVEMBER.

30 Swięto Andrzeia Apostoła.

WIADOMOSC KIEDY w WILNIE POCZTA ODCHODZI.

Na trakt przez Kowno do St. Peterburga, Warszawy, i do wszystkich miast w tey stronie leżących, także do Królestwa Polskiego i drugich państw i miast za niem położonych, równie i do Prus, przez Kowno i Jurborg, w Niedziele i Czwartki.

Na trakt przez Mińsk do Moskwy, Małey Rossyi i Wołynia, oraz do wszystkich miast w tey stronie leżących, w Poniedziałki i Czwartki, o godzinie 4tey po południu; przyymowane zaś na takowe trakty korrespondencye, będą w też dni od godziny 7 do 11 z rana.

Na trakt przez Grodno do Białegostoku, przez Słonim do Brześcia i za granicę do Królestwa Polskiego, przez Nieświż i Pińsk do Radziwiłłowa, oraz za granicę do Austryi i do wszystkich miast i państw w tey stronie położonych, podobnież do Widz, Wiłkomierza i Trok, we Srzody i Soboty, o godzinie 8mey po południu przyymowane; zaś na te trakty korrespondencye będą w też dni od 7mey do 11tey godziny z rana.

DODATEK

WIADOMOŚCI GOSPODARSKIE.

Aby naczynia gliniane były trwałe.

Garnek zewnątrz massą glinianą za pomocą pędzla kilka razy posmarowany, i wysuszony, a naostatek oleiem lnianym, po tém posmarowaniu, zwilżony, staie się w ogniu bardzo mocnym; glina albowiem połączona z oleiem lnianym, tworzy w ogniu massę nadzwyczayney tęgości.

Sposob odświeżania śledzi.

Dawne śledzie moczą się w świeżem mléku, przez 24 godzin, przez co nabieraią świeżości i przyiemnego smaku.

Sposob odświeżania suchych orzechów Włoskich.

Wybieraią się iądra, i polewaią gorącą wodą dobrze osoloną. Gdy woda ostygnie, można z iąder tak łatwo skurkę obierać, iak gdyby orzechy swieżo były zebrane, które też smak maią zupełnie świeżych orzechow.

Sposob kitowania stłuczonych naczyń.

Weź niegaszonego wapna, albo gipsu, białko z iaia, trochę świeżego sera i tęgiego octu, zmieszay to dobrze, i tą mieszaniną smaruy, na tychmiast stłuczone naczynie, gdyż się prędko ulatnia, a wtedy iuż nie łączy.

Kit równie w wodzie iak w ogniu wytrzymały.

Ocet z mlekiem tak długo mieszay, aż się to zsiądzie, a potém przez chustę lnianą oddziel część zsiadłą od wodnistey; z kwartą takiey serwatki miesza się dobrze wprzód rozbity białek z trzech iay kurzych. Do tey mieszaniny tyle się dodaie niegaszonego wapna, aż do póki się nie zrobi gęsta massa. Tym kitem smaruią się rysy i dziury w garnkach, lub kociołkach, a im większy iest stopień ciepła, tém więcey ten kit mocy nabiera.

Drogie kamienie prawdziwe od fałszywych rozeznać.

Trzey niemi ołów, ieśli kolor zmienią; są fałszywe.

Sposob odjęcia rybom smaku błotnistego.

Wodę czystą studzienną osolić, i wpuścić w nię rybę, i obmywać do póty zmieniaiąc wodę, do póki woda nie przestanie bydź błotnistą.

Sposob wygubienia owadu.

Rośliny, lub nasienie polać wodą, w któréy się kartofle warzyły; wszystkie owady poginą, czyli to w iaieczkach, czyli wykształcone.

Kompozycya do ostrzenia brzytew.

Bierze się miałko tłuczony szmergiel, i miesza się z tłustością iaką, lub pomadą; a tą massą powłóczy się pasek do ostrzenia brzytwy przeznaczony.

Sposob żeby gęsięta nie zdychały.

Często się trafia, że młode gęsięta pospolicie koło S. Jana schną i zdychaią. Przyczyna tego iest w uszach, i nie inna, iak tylko róy młodych muszek, które się coraz głębiey w uszy i głowę wciskaią, i tę chorobę sprawuią. Zapobiegaiąc temu, przed S. Janem, lub koło tego czasu, smaruie się gęsiętom koło uszu oliwą, albo wlewa się im kropla tramu na głowę, i przez kilka dni po całey głowie rozciera, a tym sposobem, wolne będą od tey choroby.

Prze-

Przestroga.

Gęsi na stawy błotne, gdzie się pijawki znayduią, nie puszczać, bo pijawki wpijaią się przez nos gęsiętom aż do mozgu, od czego prawie stadami, zdychać muszą.

W miesiącu Lipcu gęsi bywaią naysłabsze, przeto aby nie zdychały, owies w urynie ludzkiey z wodą zmieszaney moczyć przez noc, i co trzeci dzień dawać gęsiom.

Gęsiąt, kacząt i indycząt młodych póki nie podrosną dobrze, na trawę nie puszczać, bo skubiąc trawę siłą się, i karki sobie nadwerężaią, od czego zdychać muszą.

Indyczętom młodym, żegawek nie trzeba dawać, bo od nich główki puchną. Od szczypioru cebuli, lsną. Od dymu wszelki drob zdycha, naylepiey iest, skoro indyczęta ieść poczynaią, jaja twardo ugotowane, posiekane dawać; potém kaszę ięczmienną w serwatce gęsto uwarzyć, i często dawać.

Mole aby szat i futer nie psuły.

Pieprzu utłucz miałko, i z chmielem suchym zmieszawszy, przesypuy w kufrze szaty lub futra, a pewnie wszystkie mole poginą.

Piołun wysuszony kłaść pomiędzy suknie, i tego się mole lękaią — Bzowym kwiatem kadzić mocno, i od tego giną.

Pluskwy wygubić.

Liścia olchowego zielonego lub suszonego nakłaść w łóżko, w którém są pluskwy, a wszystkie wyginą.

Krety wygubić.

Czosnek iest kretom przeciwny, chcąc ie wygubić, dosyć iest kilka kawałków czosnku włożyć w ich dziury — Naylepiey iest samołówki w dziurach na nie stawić.

Mrówki wygubić.

Kamfory kawałek włożyć w mrówisko, mrówki albo uciekną, albo pozdychaią.

Starzy gospodarze radzą w stodołach i gumnach sowy zagnieżdzać; bo one szczury i myszy szkodliwe zbożu wygubiaią. Na szczury i myszy, koty i łasice naylepszemi są myśliwcami.

Doświadczone sposoby poznawania różnych odmian powietrza.

1. Kiedy wiatr północno-wschodni wieje, a chmury ku zachodowi obracaią się; taki wiatr długo trwa, i pospolicie kończy się deszczem.

2. Burza, która w nocy zaczyna się, pospolicie bywa krótsza, i mniey gwałtowna, niżeli burza która za dnia powstaie.

3. Gdy słońce iasno, i w czystych wschodzi kolorach; albo w krótce po wschodzie słońca chmury rozeydą się; albo na zachodzie żadnych chmur nie ma, wówczas przez cały dzień będzie pogoda.

4. Kiedy w czasie ciepłego powietrza wiatr powstaie, nie ochybnie i w krótce deszcz nastąpi.

5. Kiedy słońce iasno zachodzi, w kolorach zwyczaynych, osobliwie kiedy zorza wieczorna iest piękna, dzień następuiący nie wątpliwie będzie piękny.

6. Kolor brunatny zorzy wieczorney oznacza niepogodę; ranney zaś, wiatr lub deszcz; przeciwnie, zorza wieczorna w kolorze świetnym, iest oznaką dnia pogodnego.

7. Kiedy chmury gęsto w około słońca przez dzień zbieraią się, tedy w nocy pewna odmiana.

8. Jeżeli słońce w kolorze ciemnoczerwonym wschodzi, ieżeli z pod chmur gęstych promienie swe po nad niemi roztoczy, tedy w krótce wiatr lub deszcz nastąpi.

9. Kiedy rano mgła powstanie, i w krótce opadnie, tedy w krótce się wypogodzi; ieżeli zaś mgła póydzie do góry, to będzie pochmurno, i w krótce deszcz nastąpi.

10. Z rana lub w wieczor, kiedy wiele dro-

DODATEK

O UPRAWIE KARTOFLI.

Nayważnieysza zaleta i pierwszeństwo kartofli przed innemi, natém się zasadzaią, że ta roślina na iedney i teyże semey przestrzeni gruntu uprawiana, daleko więcey wydaie z siebie materyi odżywney dla ludzi i bydląt, aniżeli każda inna w gospodarstwie uprawiana roślina; a nawet i naylepszych zboż od tego nie wyimuiąc. Z morga Litt. przy bardzo miernym plonie, zbiera się od 30 - 40 beczek Litt., a częstokroć nawet o dwa razy tyle. Przyimuiąc dopiero żeby 3 ośminy kartofli w iakimkolwiek bądź użyciu, równały się, co do wewnętrzney wartości, iedney ośminie żyta, (gdyż takowy stosunek z rozbioru chemicznego kartofel i żyta okazuie się) wypada że morg Litt. przy nayszczupleyszym nawet plonie 30tu beczek kartofli wydaie w postaci tey rośliny żyta beczek 10, iakowy plon w życie z iednego morga, gdyby nawet i na naylepszym gruncie iest nie podobny.

Grunt.

Lubo kartofla udaie się na każdym gruncie, nie na każdym iednak rodzi iednostaynie. Bardzo twardy gliniasty grunt mniey sprzyia tey roślinie, aniżeli pulchny w przyzwoitym stosunku z prochnicą przemięszany grunt rędzinny. Mierna wilgoć w gruncie iest pożyteczna, ale w zbytnim stosunku obecna, wielce iest szkodliwą dla Kartofli, która przed dóyściem do doyrzałości gniie w gruncie i psuie się. Grunt lekki w ogólności, zwirkowaty, naylepiey sprzyia Kartofli.

Jeżeli grunt iest dobry i na zbyteczną wilgoć nie wystawiony, w tenczas kartofla wydaie plon bardzo obfity, a ieżeli rola była należycie przygotowaną, w tenczas plon od mniey nawet sprzyiaiącey temperatury, mało zależy; w takim albowiem razie kartofla bardzo długo wytrzymywać może posuszę i słotny czas nawet mniey iest dla niey szkodliwy, byleby grunt rowami dla ścieku wody stoiącey był opatrzony.

Tęgi i twardy grunt gliniasty, należy pod kartoflą mocno i często obrabiać, i takim gnoiem nawozić któryby go spulchniał. Zachowuiąc tę ostróżność zaraz z wiosny, tak żeby kartofla weszła do roli pulchney, tudzież spulchniaiąc ią ciągle w czasie wegetacyi przez okopywanie, obsypywanie, roślina ta, chociaż na gruncie twardym, a zatém iey nie odpowiednim, nie tylko że będzie rość dobrze, i obfity plon z siebie wyda, ale przez ocienienie rolą utrzyma w stanie pulchnym i usposobi ią do wydania obfitego plonu zboża po niey następuiącego.

Grunt lekki i piaszczysty mniey potrzebuie przygotowania, i należyte atoli iego obrabianie nie iest szkodliwe, owszem wielce pożyteczne. Grunt piaszczysty należy wcześnie przygotowywać, nie tak często, ale za to należy go orać głębiey. Kartofle sadzą się na nim cokolwiek gęściey, a to dla tego żeby grunt przez mocnieysze ocienienie utrzymać wilgotnieyszym.

Przygotowanie gruntu pod kartoflę.

Grunt przeznaczony pod kartoflę należy podkładać w iesieni, iak tylko można nay-

wcześniey, oranie powinno bydź głębsze dwóma calami iak się zwyczaynie orze pod zboże; można grunt i zabronować, ieżeli iednak iest zachwaszczony, zostawuie się nie zabronowany, a w takim stanie chwast się prędzey wyniszcza i rola lepiey pulchnieie. W zimie wywozi się gnoy i na tychmiast się na roli rozpościera. Na wiosnę rozpostarty gnoy, płytko się przyorywa i przed sadzeniem rola się bronuie. P. Thaer radzi ażeby się z wyrabianiem gruntu urządzić takim sposobem, iżby ostatnią orką pewną część gnoiu na wierzch wydobyć, ponieważ tym sposobem znaczna część iego, na około sadzonych kartofel zgromadzoną będzie.

Jeżeli grunt przepełniony iest chwastami odrastaiącemi z korzenia, tedy piérwsza orka powinna bydź płytka, ieżeli przeciwnie wiele znayduie się w gruncie chwastow rozmnażaiących się z nasienia, iakiemi *np.* iest oset i t. p., w tenczas orka iesienna powinna bydź głęboka, w piérwszym atoli przypadku powtórna czyli wiosenna orka powinna zato iak tylko bydź może nayględsza; wreszcie w takowym przypadku i potroyne oranie mogłoby bydź pożyteczne, i na gruncie piaszczystym zawieraiącym wiele ostu podwoyne oranie iest dostateczne.

G n o i e n i e.

Że kartofla rośnie do większey objętości na świeżym pognoju, iest to prawdą w gospodarstwie niezaprzeczoną; uprawiana atoli w *drugim* albo i *trzecim* plonie po gnoju, dosyć niekiedy obfity plon wydaie.

W gruncie twardym, lepszy iest pod kartoflę gnoy świeży i słomiasty, i tym pożyteczniey działa, im się bliżey styka z kartoflą; w takim więc przypadku, należy go wywozić przed samem sadzeniem. Przeciwnie na gruncie lekkim, pożytecznieyszy iest gnoy przetrawiony i przez kilkakrotne oranie z gruntem pomięszany.

Grunt pod kartoflę w ogólności trzeba dobrze gnoić i uprawiać należycie, iuż to dla tego, że plon tey rośliny znacznie się przezto powiększa, iuż to, że idące po niey plony, ieżeli tylko w przyzwoitym po sobie porządku następować będą, bardzo korzystnie uprawiane bydź mogą.

Jeżeli kto mały ma zapas gnoju, a chce iednak mieć obfity plon kartofel, dobrze sobie poradzi, kiedy go zaraz w czasie sadzenia na rolę wywiezie. W iakowem razie postępuie się następuiącym sposobem. Na zupełnie przygotowaną rolę wywozi się gnoy i rozściela się; po rozesłaniu, natychmiast przystępuie się do sadzenia kartofel. W tey robocie, używa się do pomocy człowieka z grabiami, który za każdym razem gnoy zgrzebuie do tey brozdy, do którey kartofla była zasadzona.

Tym sposobem kartofla z razu równo i prędko obchodzi i rośnie buyno; w takim iednak razie, nawoz iednym tylko zbiorem kartofli, prawie zupełnie się wyczerpnie.

Ten sposob sadzenia kartofli z gnojem, używa się niekiedy z pożytkiem i w gruncie gliniastym.

C z a s s a d z e n i a.

Z czasem sadzenia trzeba się stosować do temperatury. P. Thaer radzi dopóty nieprzystępować do sadzenia kartofli, dopóki się grunt do pewnego stopnia nie ocieplił: w takowym razie kartofle poźniey sadzone doyrzewaią w iednym i tymże samym czasie, co i sadzone wcześniey.

Lubo niektórzy ociągaią się z sadzeniem i do początku Czerwca, u nas iednak dobrze iest kiedy się ta robota zupełnie kończy w środku Maja. Na gruncie gliniastym należy zachować tę ostróżność, ażeby kartofli niesadzić w rolę mokrą.

Mieysce w zmianowaniu.

Dotąd sadzono pospolicie kartoflę w ugorze, iakoż w rzeczy samey roślina ta z przyzwoitem staraniem, w czasie swoiego wzrostu okopywana i obsypywana, bardzo dobrze

mieysce ugoru zastępuie. Doświadczenia iednak wielu gospodarzy, i w różnych mieyscach czynione, pokazały; że ozimina a szczególniey żyto po kartoflach nieudaie się. Z tey przyczyny wielu gospodarzy niechcąc ponosić straty na oziminie, uprawiuą kartoflę w polu jarzynném, nawożąc ie z lekka, potém sieią groch, który się wybornie udaie i daley rozpoczynaią rotacyę na nowo. W płodozmiennym systemacie, po kartofli następuie ięczmień z koniczyną, po koniczynie ozimina, po tey ostatniey groch, i t. d.

Sadzenie kartofli.

Są rozmaite sposoby sadzenia kartofel, nayprzyzwoitszy i naymniey kosztuiący zachodu, iest sadzenie pod sochę, ale i ten różni się dwoiako, to iest: albo w iedną albo na dwie linie, to iest na krzyż. Niemożna zaprzeczyć żeby pierwszy sposób, to iest sadzenie w iednym tylko kierunku niemiało kosztować mniey zachodu, kartofle nawet w tym sposobie mogąc bydź gęściey sadzone większy plon wydaią; do ich atoli okopywaniu w kierunku poprzecznym iako niezachowuiącym ciągłey linii, nie można użyć ani gracownika, ani radła. A iako w dużych gospodarstwach oprócz plonu Kartofli, mamy ieszcze na celu starowne i mało kosztuiące przygotowanie gruntu pod następuiące plony, przeto uprawa kartofli we dwa rzędy, to iest: na krzyż, zasługuie na pierwszeństwo. W takim razie postępuie się w następuiący sposób.

Za pomocą znacznika, kreślą się na gruncie należycie przygotowanym i dobrze zabronowanym linie w kierunku poprzecznym maiącey potém iść sochy. Kartofle przeznaczone de sadzenia, rozrzucaią się w kupkach po polu, dla ułatwienia roboty. Kobiety przeznaczone do sadzenia kartofli, ustawiuą się w kierunku sochy. Pierwszy oracz otwiera brozdę, do którey się sadzi kartofla, za nim idą dwie sochy, i takim sposobem w drugą lub trzecią brozdę sadzi się kartofla i przykrywa. Łatwo się poymuie, że osoby przeznaczone do sadzenia w jednėm i témże samém mieyscu, przechodzą z iedney strony zagona na drugą. Kartofle się kładą właśnie w tych punktach, gdzie się przecinaią linie znacznika z linią sochy. Należy także nato uważać, ażeby kartofle były kładzione ile bydź może naybliżey ze strony prostopadłey brozdy, nie zaś z tey strony na którą się brozda odwala. Robi się to szczególniey w celu zachowania doskonałego kierunku.

Pierwszy oracz, to iest: otwieraiący brozdę do którey się sadzi kartofla, powinien bydź nayzręcznieyszy, iużto żeby zawsze do iedney i teyże samey głębokości zapuszczał narzędzie, to iest: o głębokości trzech cali w gruncie gliniastym, a do głębokości 4-5. cali na gruncie piaszczystym, iuż to nakoniec żeby mógł poprawiać błędy dwóch po nim następuiących oraczy, ieżeliby ci ostatni iaki błąd co do szerokości skiby popełniali. Dobrze iest nawet wymierzać szerokość po obu końcach zagona i usta wiać tyki, ażeby ile możności zachować równoległość linij która do poźnieyszych robot okopywania płużkiem, iest koniecznie potrzebna.

Jeżeli robotnicy są wprawni, tedy 3 pługi i 5 robotnika w przeciągu iednego dnia mogą zasadzić około 3ch morgów.

Sadząc kartofle, w iedną linią, nie ma konieczney potrzeby sadzić je tuż obok ściany pionowey gruntu niewyoranego, co w krzyżowey uprawie iedynie tylko dla zachowania kwadratowego wymiaru zachować wypadało, owszem można ie cokolwiek wprawo na miękkiey warście składać, przez co łatwiey puszcza, iednak z sochą w takim przypadku należy się tak urządzić, iżby zawsze skiba nie odwalana, regularnie posadzoną kartoflę pokrywała. Kartofle sadzone w iedną tylko linię nienależy rozrzucać dowolnie, owszem starać się należy ile można, iednostayną między niemi odległość zachować.

Odległość rzędow, i w rzędach Kartofli, zależy od wielu okoliczności. Zbyt wiel-

ka odległość, zaymowałaby niepotrzebnie znaczną rozległość gruntu, iakoż z jedney i teyże samey przestrzeni iego, większy plon kartofli otrzymuie się, kiedy się sadzi gęściey aniżeli kiedy rzadziey. Lecz znowu z drugiey strony, zbyt mała odległość, nie dozwalałaby w celu okopywania i obsypywania, robot tak istotnie potrzebnych, użycia narzędzi do tego służących, wreszcie Kartofla rozpościeraiąc się do znaczney rozległości korzeńmi swoiemi w ziemi i liściem na iey powierzchni, nie może bydź zbyt gęsto sadzona.

Uprawa iey w iedną linię, dozwala gęstszego sadzenia i przeciwnie: sadzenie w kwadrat, zbliżenia iey do siebie niedozwala. Sadzenie gęstsze cokolwiek zawsze iednak nie tak gęste iak się zwyczaynie u nas praktykuie, oprócz powiększenia plonu, żadney inney nie ma za sobą zalety: kiedy przeciwnie uprawa iey w kwadrat, a zatem w większey od siebie odległości, w gospodarstwach dużych ma za sobą następuiące zalety, między innemi tę ważną zaletę; że się rola pod następuiące plony bardzo dobrze przygotowuie.

Pielęgnowanie w czasie wzrostu.

Chodzenie około kartofli w czasie iey wegetacyi, iest naygłówniey szym warunkiem pomyślności wzrostu tey rośliny. Gdyby i na naylepszym zasadzona gruncie, ieżeli niebędzie starownie od zielska oczyszczana, okopywana, i obsypywana, bez wątpienia nędzny plon z siebie wyda. Każdy zatem gospodarz chcący z pożytkiem uprawiać kartoflą, tey istotney potrzeby, nigdy spuszczać z uwagi nie powinien.

Rola po zasadzeniu kartofli zostawuie się nie zabronowana. W tydzień po zasadzeniu bronuie się, i tym sposobem, iuż się pewna część chwastow wyniszcza. Po bronowaniu, zielsko znacznie się zaymuie. Potém czeka się momentu, za nim gdzie niegdzie kartofla pokazywać się na powierzchni gruntu zaczyna. W tenczas extyrpuie się płytko cała powierzchnia zasadzonego gruntu i robota ta uskutecznia się, bez żadney obawy uszkodzenia wschodzącey kartofli. Użycie takowe extyrpatora całkowicie chwasty wyniszcza. Zostawuie się potém rola w tym stanie dopóty, dopóki kartofla całkiem nieobeydzie. potém się bronuie dla zrównania gruntu. Po takowém bronowaniu rola częstokroć okazuie się tak czysta, iak gdyby pieleniem oczyszczona była. Potém kartofle wolne iuż od wszelkiego zielska podnoszą się i buyny wzróst okazuią, i w takim więc przypadku użycia troylemieszowego konnego gracownika niema żadney potrzeby. Jeżeli iednak extyrpator niebył w przyzwoitym czasie użyty, tedy w celu przytłumiania podnoszącego się zielska, wypada uciekać się do gracownika, który z przyzwoitą i potrzebną dla nienaruszenia rosnących łodyg kartofli między rzędy przeprowadza się tyle razy, ile tego widzi się potrzeba. Doświadczenia pokazały, że samo tylko bronowanie, bez użycia extyrpatora i gracownika, do oczyszczenia kartofli z chwastow nie było skuteczne.

Kiedy nać kartoflowa zacznie się iuż podnosić, w ten czas za pomocą radła konnego, w kierunku linij znacznika, kartofle się okopuią i po nieiakim czasie w kierunku poprzecznym, to iest: w kierunku linij pługa, toż samo narzędzie przeciąga się, i takim sposobem każdy krzak ze wszystkich czterech stron należycie okopany zostaie. I częstokroć cała robota na tem się kończy; nać kartoflana całą przestrzeń ziemi okrywa, i zielsko się nie podnosi: ieżeliby się iednak to ostatnie wzmagało, na ten czas użycie radła powtarza się i ta robota uskutecznia się w kierunku ostatnim, to iest: w kierunku pługa.

Na gruncie twardym i wilgotnym w sadzeniu kartofli, następuiące zachowuią się przestrogi :

Po należytém przygotowaniu gruntu, oznaczaią się linie za pomocą znacznika w dwóch kierunkach, to iest: wzdłuż i w poprzek, i na każdem przecięciu linii, sadzą się kartofle.

Taka robota odbywa się bardzo prędko, iedna osoba na dzień, może cały morg zasadzić. Po zasadzeniu, pokrywa się kartofla za pomocą radełka lub sochy, które tak blisko rzędu prowadzone bydź powinny, iżby skiba niezruszaiąc z mieysca przyzwoicie kartoflę pokryła. Jak się tylko chwasty zaczynaią podnosić, natychmiast używa się do ich wyniszczenia konnego troylemieszowego gracownika; i użycia tego nienależy zaniedbywać czy kartofla się podnosi, czy ieszcze w gruncie zostaie. Po zeyściu kartofli, przeciąga się gracownik w kierunku poprzecznym. Potém kiedy się nać kartoflana znacznie podeymie, używa się radełka do okopywania takim samym sposobem, iak i na gruncie piaszczystym.

Pożytki wynikaiące z tego sposobu uprawy na gruncie gliniastym, są bardzo widoczne. Kartofle znayduią się ze wszystkich stron otoczone ziemią pulchną, na woz około nich się zgromadza. Zupełnie są usunięte od zbyteczney i szkodliwey wilgoci, wiele dla kartofli szkodliwey. Kartofla albowiem w takim sposobie uprawy, umieszcza się w wyższém położeniu i od wilgoci dosiągniętą nie bywa.

Ten sposob ma tę tylko iedną niedogodność, że użycie extyrpatora tak skuteczne do wyniszczenia zielska, dla zbyt płytkiego składania kartofel w gruncie mieysca mieć nie może. Daleko zatém trudniey tu iest walczyć z chwastami, i albo szczególnieyszey pory do okopywania upatrywać należy, albo nie kiedy wypada mieć się do motykowania.

Sposob ten całkiem iest nie przydatny na gruncie pulchnym. Posucha albowiem całkowicieby plon kartofli wyniszczyła.

Jak tylko nać kartoflana zaczyna kwitnąć, tak ią należy zostawić w zupełney spokoyności, bo to iest właśnie czas w którym zawięź formować się zaczyna. Nie którzy mniemali, że ścinanie naci kartoflaney, przed zupełném uformowaniem się kartofli, nie iest szkodliwe: doświadczenia iednak PP. Cullen i Anderson przekonały, że wczesne pozbawienie Kartofli z naci, bardzo się zmnieysza plon tey rośliny. W tenczas takową nać Kartoflaną ścinać iuż bez obawy można, kiedy żółknieć zaczyna.

Zbiór kartofli.

Zbiór kartofli w wielkiey massie uprawianych, naywięcey zatrudnienia sprawuie, i częstokroć bywa przyczyną odstręczenia gospodarzy od zaprowadzenia uprawy tey rośliny na polu. Można atoli i tę część zatrudnień około uprawy kartofli skrócić, zachowuiąc niżey przepisane prawidła. Zbiór kartofli przypada zwyczaynie w czasie, kiedy mniey iest gwałtownych w gospodarstwie robot. Naylepiey iest uskuteczniać go naiemnikiem przeznaczaiąc mu za pracę pewną część *np.* 12tą plonu, naco bardzo się chętnie wszyscy, a mianowicie kontnicy zgadzaią.

Jak są dwa tylko sposoby sadzenia kartofel, to iest w kwadrat, i w iednym kierunku, tak też i dwa są sposoby iey wydobycia. Kartofla sadzona w kwadrat wydobywa się za pomocą narzędzia podobnego do motyki. Jest to narzędzie na kształt motyki wewnątrz wyciętey, a zatém formuiącey dwa płaskie ku toporzysku pochylone zęby, osadzone na długiey rękoieści. Po ścięciu naci które poprzedzać powinno, przystępuie się do zbioru kartofli w sposob następuiący:

Męszczyzna silny stanąwszy z iedney strony kupy, uderza mocno wspomnioną motyką z drugiey strony kupy, i cały krzak z łatwością na wierzch wydobywa. Kobiety i dzieci zatrudniaią się zbieraniem i znoszeniem kartofli do przeznaczonych pułkarkow. Tym sposobem ieden męszczyzna daie zatrudnienie dziesięciu kobiétom.

Sposob wydobywania Kartofel sadzonych w iedną linię, zasadza się natém, ażeby nayprzód każdy rząd podorać sochą z obu stron, nie ruszaiąc samego grzbietu, pod którym się znayduie kartofla. Potém sochą głębiey ustawioną, wywraca się cały grzbiet i kartofla na wierzch wydobywa.

Rozrzutnością byłoby używać workow

do zbioru kartofli, boby się w iednym roku całkiem poniszczyły. Używa się tedy w tym celu półkarkow, zawieraiących w sobie około 30tu ośmin. Pół karki te opatrzone są z boku albo z tyłu zasuwkami, zapomocą których do nich wsypaną, łatwo za odsunięciem do sklepu lub na innėm mieyścu kartofle wysypać można: półkarki te i do innych użytkow w gospodarstwie przydatne bydź mogą.

Konserwa.

Jeżeli się kartofle zbieraią z pola w czasie suchym, można ie bez obawy zaraz składać do sklepu, lub w innėm mieyscu; któreby ie od mrozów zimowych ubeśpieczyć mogły. Zawsze iednak śklepy, dla przystępu wolnego powietrza, aż do nastania zimna otwarte zostawowáć wypada. Jeżeli się iednak zbior kartofli uskutecznia w czasie słotnym, tedy przed zachowaniem, dobrze iest ie przez czas nieiaki rozpostarte zostawić na toku, a to w celu wyschnięcia.

W piwnicach lub podobnych podwoynemi ścianami opatrzonych dołach, bez wątpienia naylepiey iest przechowywać Kartofle: można atoli ią bardzo dobrze, i z małym bardzo kosztem przechowywać na powierzchni ziemi, w kupach słomą przykrytych. Można do każdey kupy składać od 10 do 50 beczek. Zawsze iednak należy stosować się do potrzeby domowey, i do mieysca, ażeby iedną lub kilka kup razem w ziemie, w czasie kiedy niema mrozow, zwieść można było do domu. Nie którzy radzą stogom tym dawać formę podługowatą, szczególniey ieżeli maią bydź wielkie. Sposob robienia takowych kup kartoflowych iest następuiący: obrawszy mieysce dosyć wyniosłe, ieżeli można bliskie zabudowania gospodarskiego i ogrodzeniem od napadu źwierząt domowych ubeśpieczone, skopuie się warsta powierzchowna gruntu w takiey rozległości, iaką kupa zaymować powinna; ziemia skopana w celu użycia iey potém na pokrycie, odkłada się na stronę. Na mieysce skopane sypie się Kartofla dopóty, aż się stog pożądaney wysokości i objętości uformuie. Stog ten pokrywa się warstą słomy grubą na 6 cali. Warsta słomy powinna bydź grubszą przy ziemi, dla łatwieyszego uchronienia kartofli od zimna. Na słomę sypie się pierwiey wydobyta ziemia, która w prawdzie od zimna kartofli nie ubeśpiecza, bo tę posługę iedynie tylko słoma robi; ale ziemia byleby nie była zbyt piaszczystą, utrzymuie słomę na kupie, i broni przeyścia powietrzu przez nią. Ziemia zatém piaszczysta do tego całkiem iest nie przydatną. Dla przytrzymania sypkiey ziemi, można użyć naci Kartoflaney. Ziemię należy dobrze ubić, i często zaglądać ażeby myszy nie robiły dziur, kędyby się mroz łatwo mógł w kradać.

Cała ostróżność postępowania z takiemi kupami, natém naywięcey zależy, ażeby ie w iesieni, zwłaszcza ieżeli czas iest ciepły zachowywać zawsze otwarte. W tym celu zostawuie się otwor na wierzchu aż do nadeyścia mrozow, tym sposobem para może łatwo uchodzić z kupy. Zostawuie się tedy otwor w wierzchu i często się odwiedza dla przekonania się, czyli czuć się daiący odor nie daie znać o rozpoczętey fermentacyi. Jeżeli to iest, tak na tychmiast wolnieyszego przystępu powietrza dozwolić wypada. W czasie ciągłych mrozow, kupy całkiem zamknięte bydź powinny. Za każdém nadeyściem odwilży, zawsze należy otwierać wierzchołki, żeby para uwolnić się mogła.

O PSZCZOŁACH.

I o wybieraniu im mieysca dogodnego.

O mieyscu dogodnym pszczołom, powiada Palladius, iż maią bydź stawione na osóbnym mieyscu w ogrodzie tam, gdzieby słońce dochodziło, a wiatry zimne nie szkodziły, przeto ciche mieysce ma bydź. Bowiem Virgiliusz pisze: iż wiatr im wadzi, przeszkadzaiąc aby z robotą swą do domu nie przychodziły. Niedaleko też od domu gospodarskiego maią bydź, aby tak od złodzieiów

były

były wolnieysze, i od bydła inszego obronione. Gdzieby też było kwiecia dostatek na zielu, albo na drzewach, tego cię sam rozum nauczy czynić. Drzewa też nasadzone lub naszczepione z strony pułnocney, tamże stek, albo rów iaki, w którymby miałka woda była. Varro naucza: iż pszczoły maią bydź stawione na mieyscu miernym, gdzieby w lecie był chłod, a w zimie słońce ogrzewało, zwłaszcza przeciw oney stronie, gdzie słońce w zimie wschodzi, gdzieby też mieysce niedaleko było z kądby pastwę miały, i toż wodę często. Wirgiliusz przydaie, iż przed ich mieszkaniem maią bydź drzewa zielone, a w wodzie, któraby tam była stoiaca, lub ciekąca maią bydź poprzek kłodziny wydrążone lub wielkie kamienie, na którychby pszczoły odpoczywać mogły, a przeciw gorącemu słońcu skrzydła rozpostrzać. Palladius też pisze, iż dla jaszczurek, albo inszych gadzin które w ulu leżąc im szkodzą, dla tego pod ulami trzeba im stawiać klocki, albo iakie postawniki dobrze ugładzone, ieden opodal od drugiego, aby tam te to gadziny nie mogły się wemknąć. Virgiliusz pisze, iż owce i kozy nie maią bywać blisko pszczelnika, dla plugawienia kwiecia im pożytecznego. Takteż krowy, bowiem rosę otrząsaią, i trawę młodę depczą. Bronić ich też od iaszczurek, iaskołek, i innych ptaków, im szkodliwych. Chroń ie też od smrodu, gnoiu, błota, i iakichkolwiek inszych rzeczy smrodliwych.

Jakie maią bydź ule.

Palladius pisze: iż ule są naylepsze z samey skory świeżo złupioney z drzewa, bowiem takim, ani zimno, ani gorącość natury nie odmienia, dobrze też z drzewa wydrążone, albo też z deszczek grubych złożone, a gdyby te nię mogły bydź, tedy z wierzbowego pręcia iakoby okrągło maią bydź uplecione, z gliny ulepione są naygorsze: bowiem w zimie prędko zmarzną, i od gorącego słońca też się rozpalaią.

Jako Pszczoły dobre poznac.

Między pszczołami naylepsze bywaią małe pstrawe. Trzeba też kupcowi wiedzieć ieśliby zdrowe, albo chore były. Zdrowe potym poznać, ieśli wiele ich w roju, ieśli gładkie, i lśniące, a robota ich iest równa i gładka. Znak zaś chorych ten iest: są iakoby kosmate, chropowate, a iakoby prochem przytrzęsione. Ma też kupiec obeyrzeć ieśli ich pełne ule, co pozna okiem oglądaiąc, albo też gdy ich wiele, albo mało wchodzi i wychodzi.

Jako pszczoły w ulach zatrzymywać.

Roie pszczoł nie wykradaią się z swych ulów i indziey się nie przenoszą gdzieby nać ziela Tatarskiego w ulach była zawieszona między niemi. 2 Kopr Włoski Pszczołom iest bardzo przyiemny, przeto rady się około niego bawią: kto tedy chce pszczoły zatrzymać, żeby się indziey nie przeniosły, ule nim wewnątrz potrzeć, i garstkę go włożyć, nie odlecą precz. Ale piołun pszczoły precz odgania, przeto między ulami, ani pobliżey ich nie ma bydź miany.

Aby się Pszczoły roiły i dobrze się sprawiały.

Siemienia konopnego trzy garcy odmierzyć, które przez dzień i noc, aż pęknie ziarno, moczyć; potym w nowy garnek polewany to siemie wsypać, wprzód go ususzywszy dobrze, w drugi garnek do połowy włożyć, a dziurki aby były na dnie, a na wierzchu pokrywką przykryć i gliną dobrze oblepić: dół wykopawszy, do pół w ziemię włożyć, a około tego od godziny do godziny nie ustaiąc ogień palić, a co na spod ściecze, tym oleykiem ule u oka pszczolnego smarować.

Pszczoły chorę i nędzne iak ratować można.

Kiedy się w ulu siła znaydnie pszczoł zdechłych, i kiedy spadną od oka, że ich będzie na kupie ku spodku dosyć, pokazuie ich nędzę i chorobę. Przeto na ten czas podawać

dawać im miodu z prochem galassowym umieszawszy. Także wziąć suchą różę, byle była pachniąca, w miodzie ugotowawszy, podawać im, a gdy zjedzą, znowu im dawać aż do nowego.

Chore w ulu po odmienionym dzwięku poznać można, które często okurzać kadzidłem, a po okurzeniu, czyli okadzeniu opatrywać, często w trzcinach, albo w trzaskach, lub na kromce chleba wydłubaney, miodu im dawać z gałką muszkatołową utłuczoną, można im kawał mięsa pieczonego włożyć, albo rozenkow, przemieniaiąc raz iedno, potym co innego.

Item: Uwarzyć w wodzie różę czerwoną, macierzankę i kmin osłodzić, tę wodę, z miodem w ulach stawiać.

Item: Sokiem ziela Włoskowego kopru ule pomazać, nie tylko się tym konserwuie, ale buyny potym swóy przez to róy i znaczny pożytek z pociechą gospodarzowi wyda.

O tytóniu.

Tytóń czyli tabaka, roślina za Amerykańską miana, znana jest równie w Azyw Afryce i w Europie, i stała się wielkiego i bardzo powszechnego użycia. Dawno ona była na świecie znajoma, lecz nie prędko ludzie do tego rozumu przyszli, aby ją do zażywania w proszku, do ciągnienia dymnego, do żucia w liściach, użyli. W naszych to dopiero wiekach ten szczegulny przysmak, takiey wziętości nabył, że nie małe po krajach wydawane są miliony, nie którym państwom nie małe przychody przynoszące, prywatnych zo znaczny wydatek przywodzące, co czasem i państwo na nie małe szkody narażać może, czego przykładem jest Dania, w którey ludności jest 123,000, a dla opatrzenia jey w tytoń, prócz tytóniu krajowego co-rocznie za granicę wychodzi 870,000 złotych.

Tytóń, już z tego, że jest narkołyczną rośliną, musi być szkodliwy. A że ta roślina jest przytym niezmierney ostrości, a zatym bardzo szkodliwy i słusznie liczy się do trucizn. Gwałtowne iego skutki, gdy bywa za lekarstwo użyty, dowodzą, za lekarstwo z tą bywa używany ostróżnością, z jaką inne trucizny do lekarstw brane.

Zapach tytóniowy, (jak to dowodnie na osobach do niego nie przyzwyczajonych, widać,) sprawia przykre uczucia, odurza, niekiedy nawet wznieca nagłe z żołądka wyrzuty. Zażywany, jak tabaka, drażniąc nerwy nosowe, tępi powonienie i utrzymuje nos w stanie chorowitym. Daleko szkodliwszy jest palony w lulce lub nago (jak sygaro): nie tylko bowiem attakuje głowę, ale się przedziera do płuc, ich irrytacyą i korupcyą sprawia. Psuje dygestyą, już to tym, że osusza i odeymuje ślinę do trawienia potrzebną, już tym, że do samego żołądka przenika. Nic przykrzeyszego, jak zastarzały dym tytóniowy i sok, suchą destyllacyą przez cybuch przepędzony. Znayduie się w nich olejek i ciału w bardzo prędkie i szkodliwe zepsucie i gwałtownie działającą truciznę przechodzące. A ztąd powstająca smrodliwość, która nayzapamiętalszym tytóniarzom nie przyiemną bywa, staje się bardzo szkodliwą, nie tylko przywykłym, więcey nie przyzwyczaionym. Podobnie szkodliwe jest żucie tytóniu.

Do wielu szkodliwych rzeczy przyzwyczajać się można, do tytóniu tak dalece łatwo, że większa część używających go osób, przełamuie z niego wynikaiące złe skutki i tak dalece przywyka; że zdaje być na nie zahartowaną, odrętwiałą i nie czułą. Nic przeto szkodliwym być nie przestał, a wiele osób upornych swym nałogom podających się, staie się prawdziwą powolnego na nich tytóniu działania ofiarą. Dla tego, kto w nim nie zasmakował, niech używania go unika. Wszakże kto nabył smrodliwego nałogu palenia, jeśli życzy sobie porzucić lulkę, kalendarz mu radzi porzucić, ale porzucać nie znagła, bo wszelka nagła odmiana szkodliwą bywa.

O innych w użyciu będących szkodliwych w rzeczach, przyszłym powiemy kalendarzu.

O nawigacyi Polskiey i Kurlandzkiey.

Krótko o tey rzeczy powiemy, a króciey o nawigacyi Polskiey, co kolwiek pilniey o Kurlandzkiey. Polska dotykała różnemi czasy dwóch mórz: morza czarnego i Baltyckiego. Chociaż za pierwszych Jagiellonów z portów Kilij i Białogrodu, od ujścia Dunaiu i Dniestru zboże Polskie chodziło do Królestwa Cypru i do krain Greckich, nie ma iednak śladów aby ztąd na morze czarne Polskie okręty wypływały. Kiedy Turcy za Kazimirza Jagiellończyka, te porty zdobyli, w traktatach z nimi późniey zawieranych, zastrzegana była wolność handlu na morzu czarnem. Późniey Kozacy napadając lądem i morzem na ziemie Tureckie, na swoich czaykach po morzu czarnem pływali. Była to więcey woienna i korsarska niż kupiecka marynarka, która traktatem Hadziackim w roku 1658 miała być wspólną Polski Litwy i Kozaków marynarką, ale nie zadługo zmieniło się położenie Kozackiego narodu, Tatarzy co raz mocniey od morza odcięli.

Na morzu Baltyckiém więcey pływali Polacy jak o tym mówi uczony mecenas Swięcki w dziele swoim: *Historyczna wiadomość o ziemi Pomorskiej, mieście Gdańsku, oraz żegludze i panowaniu Polaków na morzu Baltyckiem przez Tomasza Swięckiego w Warszawie 1811. 8vo.*

Można tam widzić i flagę czyli banderę i o różnych szczegułach dowiedzić się. My tu wspomniemy, że ta marynarka i handel które posiadał książe Swiętopełk i syn iego Mestwin, że wpadły w ręce Krzyżaków gdy ci za Króla Łokietka Gdańsk i całe Gdańskie Pomorze opanowali. Odtąd przez czas w cale długi Krajowcy pod panowaniem zakonu Krzyżackiego zostaiący, pływali razem z Niemcami. Kazimirz Jagiellończyk odzyskuiąc Gdańsk i Pomorze okoliczne Prusami królewskiemi zwane, stał się Gdańskiey marynarki właścicielem. Były zawsze proiekta, ażeby flottę wojenną uformować, w tey nadziej miasta Hanzeatyckie spodziewaiąc się od króla Polskiego skuteczney na morzu Baltyckim pomocy, poddawały się pod Zygmunta Augusta opiekę. Długo iednak za Zygmuntów zaledwie freybitery zbroyną stanowili siłę. Zygmunt III. w roku 1628, wyprowadził był na morze flottę do 9 okrętów, która miała wspólnie z Austryiacką i Hiszpańską działać. Ale sprzymierzonych nie doczekawszy się flott, zatopiła eskadrę Szwedzką, sama od Duńskiey zniszczoną została.

Potrzeba żeglugi z powodu handlu który przez Baltyckiego morza porty Gdańsk, Lipawę i Połongę prowadzono, oswaiał niejco Polaków z morzem. Familja z Kolna i Arciszewskich znane są w marynarce Europeyskiey, w roku 1476 znayduiący się w słżbie Krystiana króla Duńskiego Jan z Kolna Polak, odkrył był w Ameryce północney ciasninę Anian i ziemię Labrador. A zatym Jan z Kolna wyprzedził Krzysztofa Kolomba w odkryciu Ameryki na lat szesnaście. (Jak o tym bardzo dobrze pisze Jerzy Horn w swoim dziele Ulissea. Lugduni Batavorum 1671.) Arciszewscy w wieku XVII. byli w słuźbie rzeczy-pospolitey Hollenderskiey i zwycięzkie rzeczypospolitey znaki prowadzili w Ameryce w Brezylij. Jak o tym świadczą, dla nich bity w Hollandyi medal i historya tey rzeczy-pospolitey Hollenderskiey. Wreszcie miasto Gdańsk, pomimo podupadaiącego iuż od XVII. wieku i wciągu XVIII. wieku zbożowego handlu, marynarkę swoię utrzymywało. Handel zbożowy podupadał, ponieważ kraje zachodnie polepszaiąc rolnictwo swoie, co raz mniey polskiego zboża potrzebowali, a dziś zaledwie go cokolwiek potrzebuią.

Z dawnych krajów polskich nayznamienitszą jest, i słusznie na szczególną zasługuie uwagę marynarka Kurlandzka. Kraina ta z pod panowania zakonu kawalerów miec-

czo-

czowych wyzwolona przez to, że za Zygmunta Augusta w księstwo się zamieniła, miała swóy własny port Lipawę. Xiążęta Kurlandyi Kettlera potomkowie, a mianowicie Jakób, nie mało usilności dołożyli, ażeby drogi handlowe do swoiego kraju i portu nakierować. Jakób miał tę satysfakcyą, że kraj opływał w dostatki i pomyślności, a on tam był jednym z naybogatszych w Europie panów. Miał kilkadziesiąt okrętów swoich i w ciągłym utrzymywał ruchu od trzydziestu do czterdziestu okrętow, z których połowa była liniowych, lub fregat które miały na sobie od trzydziestu do ośmdziesięciu armat. Było to właśnie w te lata w których Francya za ministeryatu Ryszeliego miała się za potencyą wcale potężną na morzu, ponieważ mając około 60 okrągłych statków i okrętów w portach swoich, mogła z nich połowę na morze wyprowadzać, a ieden z nich był wielki, że na sobie siedmdziesiąt dźwigał armat. Xięciu Kurlandzkiemu Jakóbowi, można było podobną utrzymywać marynarkę, ponieważ zasilały go w dobrym bycie będące okoliczne kraje, a on sam był ekonomiczny i pracowity.

Potrzeba było, książęciu okrętów nie tylko dla handlu, ale i zbroynych, ponieważ w wieku tamtym, wypadało zasłaniać kupieckie przedsięwzięcia dobrą strażą i utrzymać powagę flagi Kurlandzkiey nie na samym Baltyckim morzu. Chociaż nie jaka trudność była dla Kurlandzkich okrętów, żeby mogły po innych morzach pływać gdyż im trzeba było ciasny Zund koło Duńskich brzegów przebywać, jednakże książę, w Afryce, w Gwinei na brzegach tak nazwanych Brzeg Zębów przy uyściu rzeki Swiętego Andrzeia, założył osadę i twierdzę pod nazwiskiem Swiętego Andrzeia. Przez to Kurlandczycy pozyskali znaczną gałęź handlu niewolnikami, murzynami, który tym korzystnieyszy mógł być, że właśnie w tey okolicy brzegu zębów krajowcy żadnych innych, innym Europeyczykom osad zakładać niedozwalali. Przez ten rozpoczęty handel murzynami, Kurlandzkie okręty zawijały do brzegów Ameryki i pływały pomiędzy wyspami Antyllskiemi.

Żeby tę nową żeglugę i handel na wodach Antlantyckich ubespieczyć i ułatwić, przyszło na myśl założyć inną na wyspie jakiey Antyllskiey innego rodzaju osadę. Na pustey tedy wyspie Tabago, nie daleko brzegów północnych Ameryki południowey i ujścia rzeki Orenoko, a przy Trinidad położoney, roku 1642 Kurlandczycy założyli twierdzę i osadę Jakobstadt. A że wiadomo było, że ta wyspa była w roku 1626 postrzeżoną i zaiętą przez Anglików na imie króla Angielskiego, a zatym książe Jakób szanuiąc tytularną króla Angielskiego własność, na założenie tey osady pozyskał pozwolenie, które w roku 1652 Kromwell potwierdzał.

Osada ta na wyspie Tabago założona i jey plantacye, wkrótce kwitnąć poczęły i bardzo prosperuiącemi się pokazywały, tak dalece, że poczęły wzbudzać zazdrość Hollendrów, która wkrótce gwałtownie uczuć się dała, czemu książe Kurlandyi poradzić niemógł. Woyna Karola Gustawa króla Szwedzkiego, którą podniosł przeciw Janowi Kazimirzowi w Polszcze, stała się ciężkim dla Kurlandyi ciosem. Zamożny w dostatki książe Jakób, był gwałtownym sposobem przez Szwedów porwany, i do Sztokholmu, jak więzień zasłany. Jego skarby złupione, marynarka częściami zupełnie zniszczona, zwiąski z koloniami Gwinei i Tabago przerwane. Książe Jakób z długiey niewoli swoiey pokoiem Oliwskim do krajów swoich powrócił, ale tak prędko na nowe flotty zdobyć się nie mógł. Swoim siłom zostawione osady, wystawione były na łotrowstwa chciwych Hollendrów. Nie tylko Surinam nie daleko na stałym lądzie leżąca osada Angielska była celem napaści Hollenderskich w czasie ich powtórney z Anglią woyny, ale i wyspa Tabago która zdawała się być króla Angielskiego własnością.

Owoż bracia Lambsden urodzeni w pro-

prowincyi Hollenderskiey Zeelandyi, ofiarowali się Ludwikowi XIV, który właśnie czynił starania zaprowadzenia francuskiey osady Kayenny nie daleko Surynamu położoney ofiarowali się opanować wyspę Tabago na rzecz króla francuskiego, jako lenność Francyi. Ludwik XIV. przyzwalaiąc na to jednego z braci Lambsden kreował baronem Tabago, bracia Lambsden zamiaru swego dopełniaiąc, zdradą i mocą wpadli do twierdzy Jakobstadt, zdobyli ją z nią i całą osadę i wyspę Tabago opanowali. Jakób książe Kurlandyi nadaremnie się upominał o zwrót straty, próżno i dwór Angielski nalegał, ażeby Hollendrzy grabież zwrócili. Pokóy Breda w 1667 zostawuiąc stronom Anglij i Hollandyi wzajemne zdobyczy, zostawił Surynam i wyspę Tabago w ręku Hollendrów. Aprowadzić z Hollandyą podupadłemu książęciu Kurlandij woynę było nie podobna.

Od powrótu swego z niewoli Szwedzkiey nie mógł się książe Kurlandyi podźwignąć do tego stopnia, iak było przed woyną. Cała Litwa i Polska były okropnie zniszczone, i handel Kurlandzki stracił wielką ilość z tych przedmiotów, które nie gdyś z wyniszczonych krajów pozyskiwał. Księciu Kurlandyi nie podobna było kolonje utrzymać, dla tego w roku 1664 twierdzę Swiętego Andrzeia na brzegach Gwinei położoną, odstąpił Anglij, a to w nadziei, że za iey pośrzednictwem wyspę Tabago odzyszcze. Co nie tylko, że mieysca nie miało, owszem wkrótce w woynie Ludwika XIV. z Hollandyą Francuzi w roku 1678, że szczętem osadę na wyspie Tabago, jako własność Hollenderskę zniszczyli, wyspa Tabago znowu pusta została.

Tym większe zdawało się książe Kurlandyi mógł mieć nadzieie do odzyskania bez ludney ziemi. Roku 1680 król Angielski wydał rozkaz gubernatorowi Barbady ażeby Kurlandczyków na Tabagę wprowadził. Niezwłócznie cokolwiek Niemców i Kurlandczyków znowu osiadło. Książe zawarł z Anglikiem John Poyntz umowę, aby mu sprowadził 1,200 osadników. Lecz rząd Angielski począł się lękać ażeby Tabago nie czyniła plantacyom cukru wyspy Barbady, jakowey uymy niedopuścił dopełnienia tey umowy, tak, że Kurlandczycy w 1683 opuścili wyspę Tabago, która znowu pustą została.

Za panowania Frederyka Kazimirza syna Jakóba, wysłany do Londynu baron Blomberg znowu się układał z Poyntzem który roku 1695 był mianowany gubernatorem Tabagi. Znalazły się przeszkody, a mocarstwa układaiące się w Ryszwik, miały sobie zaręczyć, że Tabago pozostanie nie żaludnioną w roku 1698 nowe jeszcze zawierano kontrakty, gdy umarł Fryderyk Kazimirza, małoletność Fryderyka Wilhelma po nim następuiącego stała się nową przeszkodą. Opiekuni małoletniego niechcieli jednak zaniedbywać układów; a nieświadomi rzeczy handlowych i mieysca, tworzyli proiekta nie do wyexekwowania i tym końcem wysłali do Londynu Pretoriusza. Pretoryusz zawarł 1699 30 października z iednym towarzystwem, umowę, na wykarczowanie 50,000 morgów ziemi. Co zaledwie się stało, król Angielski Wilhelm III. odrzucił i uznał, że przyrzeczenia Księciu Kurlandyi roku 1664 uczynione są nieważne, poniewaź przeciwne interesowi wielkiej Britanij.

Nie tedy Pretoryusz nie zrobiwszy ogłosił dzieło całą rzecz o osiadaniu Kurlandczyków na wyspie Tabago opisujące, pod tytułem: *Tabago insulae caraibicae in America sitae fatum* drukowane w Groningdze 1727, z ktorego wiadome są, te dopiero wspomnione zdarzenia.

O bieleniu lnu i konopi.

Ile sztuka bielenia, zwłaszcza lnu i konopi, w naszém gospodarstwie, iest rzeczą ważną, każdemu to dobrze wiadomo. Przez nię albowiem włókna pozbywaią się właściwey sobie szorstkości, staią się nierównie delikatnieysze, przyymuią należyty stopień białości, a następnie wyższego nabywaią szacunku. Cała zaś rzecz zasadza się na odłączeniu szczególnego gatunku naturalnego lakieru, który powłocząc włókna lniane i konopne, nadaie im weyrzenie żółtego lub szarego koloru, a tém samém właściwą ich białość kazi.

Zwyczayny atoli sposób bielenia, u nas po wsiach używany, celowi swemu wcale nie odpowiada, bo i nazbyt długi i podległy tey nade wszystko nieprzyzwoitości, że nici lub płótna, długo na działanie wilgoci i ciepła wystawione, znacznie na mocy tracą. Korzystniey byłoby zatém używać którego kolwiek z dwóch następuiących, daleko krótszych sposobów.

Pierwszy sposób. Nici albo płótna do wybielenia przeznaczone, nurzaią się naprzód w kadzi wypełnioney czystą wodą, i w niey przez dwa lub trzy dni zostawuią; według tego, iak powietrze zewnętrzne więcey lub mniey ogrzane. Tym sposobem części mączne i kleiowate, odmiękczaią się, poczynaią się rozrabiać i rozpuszczaią w wodzie. Po upłynieniu wspomnionego czasu, dobrze iuż wymoczone nici lub materye tkane, odżymaią się na rzece, wybiiaią należycie pralnikiem i wprowadzaią do kąpieli kwaśney. Kąpiel zaś tę stanowić może albo serwatka, na którey w gospodarstwie nie zbywa, albo ocet piwny rozlany równą sobie massą wody. Naytańszy ocet celowi temu wybornie odpowiadaiący, można sobie w każdey potrzebie zrobić, nalewaiąc cztéry funty słodu ięczmiennego poszrotowanego, dwudziestu kwartami wody, tyle ogrzaney, ażeby w niey zaledwo rękę utrzymać można było. Po czém do mieszaniny tey, dolaie się ieden funt ukiszonego ciasta, i wszystko to razem w drewnianey fasce, przez 6 lub 8 dni, zostawia się w spokoyności. Tym sposobem cały płyn przeistacza się w słaby ocet. — Ale niemniey tani sposób otrzymywania kąpieli kwaśney, zasadza się na tém, ażeby ieden funt tak nazwanego *oleum vitrioli*, rozlać 80^{ciu} funtami wody. — Wreszcie obojętną iest rzeczą któregokolwiek z tych kwasow użyć.

Kąpiel zaś takowa, ten cel ma nade wszystko, ażeby po wymoczeniu w niey nici albo materyy, brudzący ie lakier usposobić do rozpuszczenia się w ługu alkalicznym. W tym celu ług robi się albo z czystego potażu, albo z popiołu. Pierwszy, daleko czystszy i skutecznieyszy; — a że potaż nie iest *objektem* zbyt kosztownym, przeto z pożytkiem w tey mierze użyty bydź może. Jeden funt potażu, ten sam skutek sprawuie, co 10 funtow popiołu. W niedostatku atoli potażu, można używać popiołu drzewnego.

Wprowadzaią się więc nici lub utkane materye do drewnianey kadzi, a potém leie się na wierzch którykolwiek z wymienionych wyżey płynow kwaśnych dotąd, dopóki cała powierzchnia na cal się przynaymniey nią nie pokryie. Żeby zaś oprócz tego, płyn we wszystkich ie częściach należycie przeciął, należy ie odżymać i przewracać. Nakoniec cała kąpiel przykrywa się z wierzchu i przez 48 godzin zostawia w spokoyności.

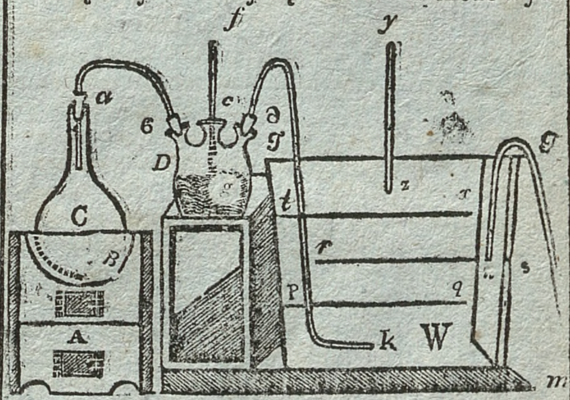
Po upłynieniu tego czasu, nici lub materye dobrze wykręcone i wymoczone w czystey wodzie, przenoszą się do cebra opatrzonego u dołu otworem, zamykaiącym się zapomocą czopa. Na powierzchni ich rozpościera się grube płótno we dwoie złożone, na które sypie się popioł albo potaż, biorąc na 100 funtow nici albo materyy, 20 funtow popiołu drzewnego albo 2 funty dobrego potażu. To zrobiwszy, w miedzianym kotle zagrzewa się do zagotowania przyzwoita massa wody, i dotąd się na powierzchnią alkali leie, dopóki ta całkowicie nią nie pokryie. Po czém zdeymuie się przy-

krywa płócienna wraz z pozostałością, która się rozpuścić nie mogła; cały céber nakrywa się deską czyli wiekiem, a po upłynieniu iedney godziny, ług wypuszcza się do podstawionego naczynia i na powrót do cébra przelewa, ażeby się tym sposobem należycie umieszał. Nakoniec tenże sam ług, wypuszcza się powtórnie, ogrzewa w kotle do zagotowania, i po raz trzeci leie się do cebra; a w godzinę wylewa się znowu. Za trzecim razem wypuszczony ług, iest iuż koloru brunatnego i niemal całkowicie właściwey sobie mocy pozbawiony.

Wymoczone tym sposobem nici lub materye tkane, w ługu alkalicznym, odżymaią się na rzece i rozpościeraią na blechu, na którym ie przez 2 lub 3 dni zostawić należy, skrapiaiąc często wodą za pomocą konwy i strzegąc się, ażeby nigdy zupełnie nie wysychały. Po czém powtórnie przenoszą się naprzód do kąpieli kwaśney, a po upłynieniu 24 godzin, wykręcone, nurzaią się w ługu potażu albo popiołu, zupełnie tak, iakośmy iuż tylkoco opisali. Wyługowane i wymyte na rzece, znowu się przenoszą na blech, na 6 dni; po upłynieniu których, odżymaią się w czystey rzeczney wodzie. Nakoniec to samo, co się tu dwakroć powtórzyło, powtarza się po raz trzeci, a wymoczone w płynie kwaśnym i wyługowane materye lub nici, zachowuiąc te same co wyżey warunki, rozesłane na blechu, pozostaią na nim przez 14 dni. Po odbytém trzeciém blechowaniu, nici i materye lniane lub konopne, nabywaią pospolicie doskonałey białości; zwłaszcza, ieżeli się nieco dłużey zatrzymaią na łące. Chcąc zaś białość ich posunąć do naywyższego stopnia, należy ie czwarty raz wymoczyć w kąpieli kwaśney i w ługu alkalicznym i do zupełnego ustalenia się koloru utrzymywać na blechu.

Wreszcie po wyodżymaniu wybiclonych iuż nici lub materyy, należy ie ieszcze zanurzyć na 24 godzin w kąpieli kwaśney złożoney ze 100 części wody rzeczney, a iney *olei vitrioli*. Wydobyte zaś z niey, odżymaią się w czystey wodzie i myią za pomocą mydła. Tym sposobém postępuiąc, włókna bynaymniey na mocy nie tracą.

Drugi sposób. Atoli w sposobie tylkoco opisanym, iakto każdy łatwo postrzega, całkowita robota około trzech tygodni trwać musi. Co pochodzi od wystawiania nici lub materyy przez znaczny przeciąg czasu na blech. Żeby więc uniknąć tego, a co większa, żeby sposob bielenia uczynić niezawisłym od stanu powietrza, należy blech zastąpić tak nazwaną od Chemikow *solucyą chloryny*. Dla otrzymania zaś iey, potrzeba się opatrzyć w niektóre naczynia. A naprzód, piec prosty *A*, złożony z popielnika i ogniska, z dołu otwarty, w górze zaś maiący osadzoną donicę żelazną *B*, którą w potrzebie napełnić można piaskiem, iest rzeczą nayistotnieyszą. Piec ten może bydź

wystawiony z cegieł, byleby w nich tylko znaydowały się otwory, służące zamiast kominow dla utrzymania ciągu powietrza. Na piecu tym we wspomnioney donicy, umieszcza się bania szklanna *C*, przyzwoitey wielkości, którey ściany do boków donicy, dotykać nie powinny. W stosunku wielkości bani, wprowadza się do niey odpowiednia ilość mieszaniny dwóch części soli kuchenney, iedney braunszteynu i półtorey *olei vitrioli*. który się półtorey także częściami wody rozlewa. Sól kuchenna i brauns[illegible] powinny bydź na miałki proszek u[illegible] po wprowadzeniu do bani, umiesza[illegible] leiem koperwasowym. Po czém [illegible]

niec szyi *a*, przeprowadza się rurka szklanna zakrzywiona *a b*, którey koniec wpuszcza się do flaszki *D*, z trzema otworami, maiącey w sobie cokolwiek wody. Do drugiego otworu czyli szyyki *c*, wprowadza się rurka prosta *f g*, z obu stron otwarta, którey koniec niższy zanurzony bydź powinien w wodzie. Jestto tak nazwana *rurka bezpieczeństwa*. Nakoniec do trzeciey szyyki *d*, stosuie się rurka zakrzywiona *d k*, drugim końcem wpuszczona do cébra wypełnionego czystą wodą. Wszystkie te rurki, powinny bydź szklanne; powinny przechodzić przez szyyki zatknięte korkami; ażeby zaś tém szczelniey przystawały, należy ie oblepić kitem, uformowanym przez stopienie 4 części potłuczoney miałko cegły, z 3ma żywicy i 1ną wosku.

Skład atoli cebra *W*, w którym woda ma się napawać chloryną, taki bydź powinien, ażeby strata była iak naymnieysza, a tém samém, ażeby iak naywięcey chloryny więzło w wodzie. Należy więc w cebrze zwyczaynym dadź wewnątrz trzy przedziały drewniane *pq*, *rs*, *tx*, równoległe do podstawy, które szczelnie osadzone, ze stron tylko sobie przeciwnych wązkie szpary zostawiać powinny, tak dalece, iż pierwsza deska *pq*, szczelnie we wszystkich innych punktach osadzona, ma szparę w stronie *q*, od pieca oddaloney; deska pośrednia *rs*, ma podobny otwor w stronie bliższey pieca *r*; nakoniec trzecia wierzchnia, ma równie iak spodnia szczelinę w stronie od pieca naybardziey oddaloney. Oprócz tego cały ceber przykryty z wierzchu szczelnie deską *TT*, ma tylko szczupły otwor, w którym osadzona rurka *yz*, drugim końcem wpuszcza się do ługu alkalicznego albo do mleka wapiennego, lub wyprowadza się zewnątrz domu, ażeby tym sposobem uniknąć niebezpieczeństwa, gdyby się zbytek chloryny po izbie rozlewał. Nakoniec rurka *k*, przechodząca przez deski *pq* i *tx*, szczelnie do nich przystawać powinna, y pomiędzy ścianami iey a deską, szpary pozostawały.

[illegible] maiąc roznieca się w piecu ogień, chloryna z bani wypędza się naprzód do flaszki, a następnie do cebra, w którym przechodząc rozmaite warsty wody, napawa ią i stanowi tę właśnie solucyą, iaka się do bielenia używa. Chcąc iey zatém użyć, należy tylko z cebra do innego naczynia umyślnie ku temu celowi przeznaczonego przelać, za pomocą rurki zakrzywioney *mn*; która osadzona bydź powinna w drugiey obszernieyszey tak w cebrze umieszczoney, iżby chloryna przez nię wymykać się nie mogła (*patrz na fig:*). A ponieważ spodnia część cebra zajęta iest pospolicie solucyą nierównie mocnieyszą; przeto z tamtąd naprzód się odbiera; a w tym stosunku, w iakim płynu ubywa, świeża się woda dolewa. Chloryna zaś dotąd się pędzi, dopóki iey cóśkolwiek przechodzi. Doświadczenie uczy, że tym sposobem postępuiąc, ze dwóch funtow soli kuchenney, iednego funta braunszteynu i $1\frac{1}{2}$ funtow *olei vitrioli*, można otrzymać tyle chloryny, ile iey potrzeba do nasycenia od 3 — 4 garncy lit: wody.

Tak przygotowana solucya chloryny, następnie używa się do bielenia. Cała zaś robota w tym sposobie, odbywa się zupełnie tak, iak w sposobie poprzedzaiącym, z tą tylko różnicą, iż zamiast wynoszenia na blech nici albo tkanych materyy lnianych lub konopnych, należy ie wielokrotnie nurzać we wspomnioney kąpieli z solucyi chloryny złożoney. A zatém mocząc ie koleyno w kąpieli kwaśney, w ługu alkalicznym i w kąpieli chloryny, płócząc za każdym razem w czystey wodzie, można ie w daleko krótszym czasie doskonale wybielić, a włókna bynaymniey w tym razie na mocy nie tracą, ieżeli tylko w wykonaniu całego działania ze wszelką postępujemy bacznością. Po ukończeniu zaś roboty, należy nici lub materye ieszcze raz w słabey kąpieli kwaśney wymoczyć, a potém za pomocą mydła dobrze wyodżymać.

Zamiast napawania wody chloryną, używa się niekiedy słaby ług albo mléko wapienne nią nasycone; wszakże działanie sokcyi chloryny daleko czynnieysze.

Wiadomość ogólna dla wszystkich gospodarzy potrzebną o Torfie, czyli ziemi, która do opału służy zamiast drzewa.

Tak się poznaje Torf czyli ziemia, która jest dobra i zdatna do użycia zamiast drwa do opału. Torf czyli ziemia, która jest zdatna do palenia w użyciu zamiast drzewa opałowego poznać można *1mo*; s pozoru takiego; gdzie się znaydują bagniste miéysce, brzegi zewsząd oblane, a srzodek wypuchły, na których rośnie mech, bahun, pijanica, puch biały i wyksa tróykątna, tam pewno jest Torf. *2do:* Poznaje się z proby takiey; gdzie są bagniste miéysca i wspomnione rośliny, choć nie wszystkie, ale którakolwiek z nich rośnie, trzeba wziąć gładką pałkę i wsadzać oną w tém bagnie póty, aż póki w głąb polezie, gdy się już zatrzyma, wydobyć oną i między dwóma palcami ścisnąwszy przeciągnąć; jeżeli na palcach przylgłe błoto jest kleykie i sliskie, to znakiem, że jest Torf, i tak głęboko będzie się kopał, jak długa pałka w głąb wsadzona była.

Czas i pora kiedy się Torf kopie.

Do kopania Torfu, pora nayzręczniey-sza na wiosnę 1) w ten czas, kiedy woda oschnie i pogodne ciepło nastąpi. A jeżeli jest taka Torfina, że nie ma woda spadu, to potrzeba osuszać, dając rów tak głęboki, aby sucho wodę wypuścić, który po wybraniu potrzebney illości Torfu zatamować znowu potrzeba, i trzymać do tey pory, nim w drugim roku sposobić się będzie do kopania Torfu i tak daley w potrzebie się osusza, a po wybraniu Torfu, znowo się tamuje. Ostrzega się: aby tego bagna nie osuszyć; bo przez to w Torfinie psuie się Torf.

Jakim sposobem Torf się kopie.

Do Torfu kopania trzeba mieć *1mo:* Rydle kopackie ostre i mocne, któremi darna z wierzchu się zdeymuje. 2) *2do;* Łopaty żelazne, któremi po zdjęciu wierzchney darny, trzeba brac Torf zarzynając łopatą nakształt cegły nie płaskie, ale kwadratowe, takowe bryłki nie większe się wyimują i zarzynają w czworokątach, jako szerokość łopaty wynosi, długość zaś onych może być od łokcia, trzech ćwierci, puł łokcia i jak możno miarkować z uwagi aby się nie kruszyły. Zarzynać możno dwojako, raz prosto w głąb ziemi, drugi raz poziomo. Prosto w głąb ziemi taki Torf zarzyna się, który jest twardy i nie kruszy się, a poziomo, który jest wodnisty, mięki, takowy biorąc trzeba podłożyć w jamie deski, aby robiący niegrząsnął. Torf niekruszący się twardy, jeden kroj robotnik, a drugi wyrzuca z jamy na brzeg, takowe wyrzucone bryłki, trzeba robotnikom dalszym roznosić i rozkładać pojedenczo, aby sechły. Torf miękki wodnisty ten sam robotnik kroj i łopatą wyrzuca na brzeg jamy, a z brzegu, toże trzeba roznosic, i te brył-

1) Po pół lata kopany Torf nie wysycha. 2) Darna te wysuszone toż służą do opału.

ki pojedenczo rozłożyć dla suszenia; kiedy już stwardnieją i wyschną, trzeba poskładać w stoszki; po wysuszeniu doskonale zwozić i składać w powietkach w odrynach i gdziekolwiek w podusie, aby w jesieni dżdży, w zimie snieg, niezapadał. Tym sposobem uprawione będą do opalania służyć.

Jak się Torf rozpala.

Gdy w kuchni lub w piecu potrzeba będzie zapalić, naypiérw trzeba suchego drzewa lub chrustu związać snopek od przygarści grubiny, albo nareszcie w niebytności drzewa choć słomy skręcone na spodzie zapalone położyć, to obłożyć suchemi cegłami Torfu, z tą ostróżnością, aby wiele nadto nie przełożyć; bo jak się rozpalą, trudno jest zgasić, nadto przełożywszy, zbyteczne gorąco grozi niebezpieczeństwem.

Sposob gaszenia Torfowych węgli do rozpalenia w kuźni żelaza.

Gdy przestaną z płomieniem się palić bryłki Torfowe i zupełnie w rozpalony żar się owrócą. Na ten czas gasi się tym samym sposobem; jak i drewniane węgli. Do których część trzecia domieszanych węgli drewnianych, bardzo sporne i dobre są dla rozpalenia żelaza do kucia.

Sposob młócenia żyta i zboża za pomocą Machiny czyli kłody; który wynalazek do młodźby nie potrzebuje robotników więcey nad dwóch.

Przestroga: Jeżeli kto chce działać młodźbę za pomocą Machiny, trzeba mieć tok gładki, szeroki i długi naymniey na sążni cztéry; a im większy tok, tym wygodniey robić.

Informacya do zrobienia Machiny z kłody.

Trzeba się starać kłody grubiny jak możc być naywiększéy z komla samego, i drzewo waszkie, wybierać jakie jest: dąb, grabina, jasion, brzoza, sośna, osina, etc. Długość kłody ma być od arszyna, a naydłuższa od półtora łokcia litewskiego. Oprawić oną po wysuszeniu okrągło pod cyrklem i wzdłuż wykarbować, zachowując miarę szerzyzny i głębiny karbów na trzecią część łokcia litewskiego, karby w głąb kłody wyrąbać nakształt klinu ostrokolca, krawędziów grubość, powinna być na półtora cala, te krawędzi wzdłuż trzeba okuć żelazem, z końców daje się po jednéy o tosie żelaznéy, których końce jedne szworniami żelaznemi do centrum kłady czyli machiny przypinają się, a w drugie końce otosów, wkłada się poprzecznik drewniany, na którym są dwa żelazne kruki, do tych kruków uprzęga się para koni, które na zasłanym toku snopami żyta lub jarzyny pędzane, ciągną kłodę, ta się kręcąc ściera i bije kłosy. Jeżeli młoci się żyto, chcąc słomę wybierać w kule, to bardzo krótko młocić aby słomę nie starło.

Do przebierania słomy kulowéy, robi się druga kłoda na cztérech nogach od sążnia długa w półtora łokcia wysoka, do któréy się wsadzają długie zęby nakształt jak do grabla, tylko dłuższe i grubsze prosto w górę ostre; gdy już potrzeba przebierać słomę kulową, kładę tą po srzodku toka postawić, brzemie snopem objowszy, trzeba kłosy wyczesać, a potém za wyczesane kłosy wziąć i ścisnąć oburącz i oczesać komla, tym sposobem przebierana słoma kulowa, nayczystsza się ostaje bez żadnéy potruchy; po związaniu kulów, jeżeli się naydują ziarna w kłosach cepem okłócić; zaś słomę tartą, lub jeśli się młóci jarzyną, rozesłać równo na toku i działa się machiną kierując jeden robotnik na około końmi, a drugi słomę narzuca z brzegów toku, przymiata i owraca, gdy się z kłosów ziarna wytrzą. Słoma się odbiera z toku zwyczaynym sposobem. Takim wynalazkiem małą liczbą robotników, prędzéy robota zbywa się, i słoma drobniéy się ściera, która użyteczniéysza bywa dla pokarmu bydła.

Takowe opisanie z wynalazku i doświadczenia własnego opisawszy podpisuję

Ludwik z Wambuta Wiązewski.

Zaćmienia jakie w roku 1825 widziane będą.

Z pomiędzy dwóch zaćmień słońca i dwóch zaćmień księżyca, jakie dla mieszkańców ziemi w roku 1825 przypadną; same tylko zaćmienia księżyca w Europie widziane będą.

Zaćmienie pierwsze księżyca przypadnie dnia 20 maja z rana, początek zaćmienia w Wilnie iest o pół do drugiey, koniec o drugiey. Zaćmienie to będzie cząstkowe i bardzo małe, tak, iego niełatwo bez pomocy telskopu widzieć można będzie.

Drugie zaćmienie księżyca, przypadnie dnia 13 listopada wieczorem; zaćni się o godzinie 4tey minucie 55tey, skończy się o godzinie 6tey, minucie 48mey. Zaćmienie to będzie cząstkowe i blisko iedna czwarta część tarczy księżyca przez cień ziemski zakrytą będzie.

Jarmarki pryncypalnieysze Krajowe i Zagraniczne.

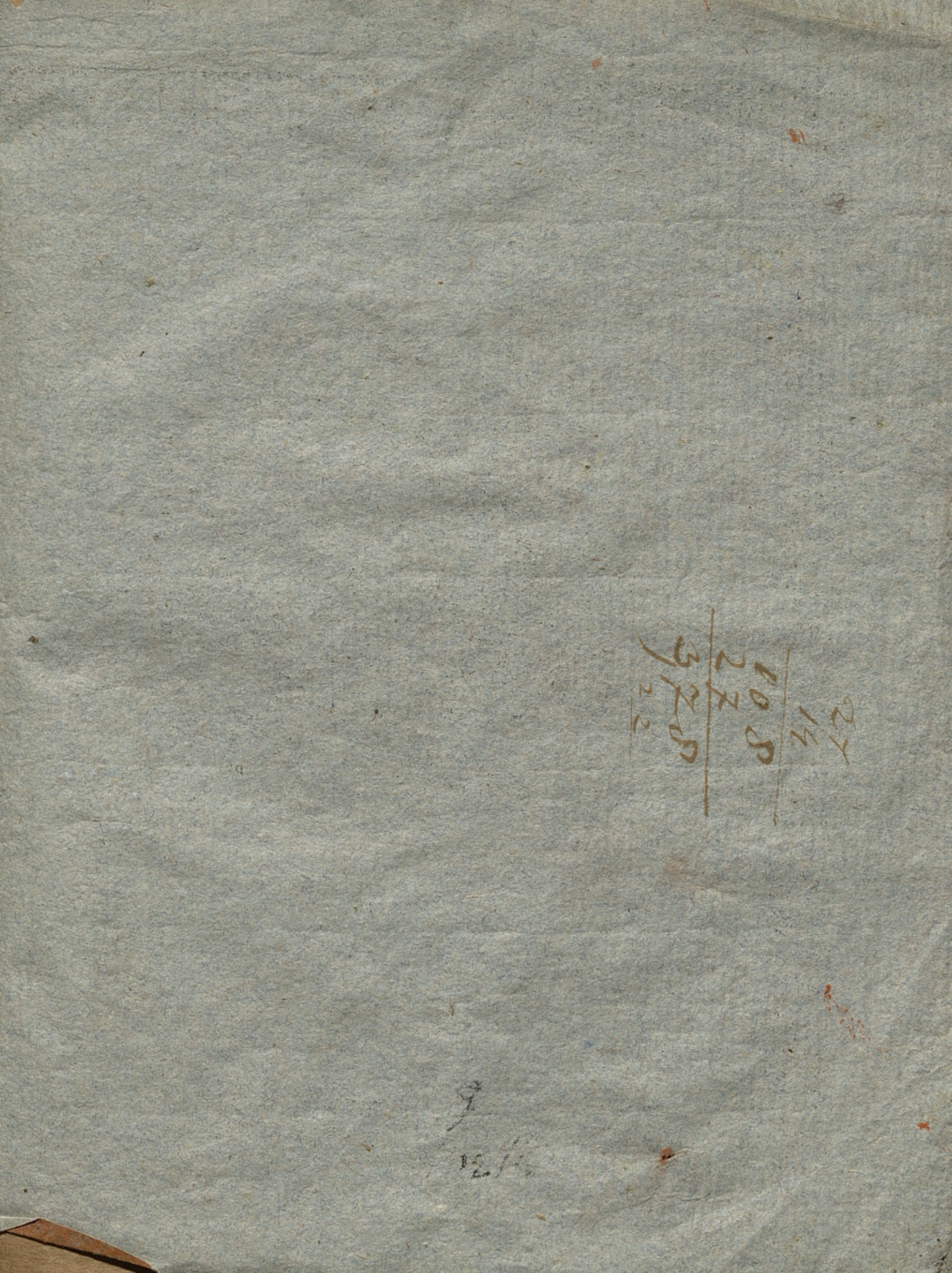
Berdyczew: 1szy 13 Stycznia. 2, w N. Białą. 3, 12 Junij. 4, 15 Augusta. 5, 1 Listopada.
Bieszenkowicze: W dzień SS. Piotra i Pawła.
Chasłowicze: 24 Lipca.
Dołhinów: Na wniebowstąpienie Pańskie.
Druja: Na 3 Króle.
Homla: Na Nowy Rok.
Janiszki: 1, Na N. Gromniczne. 2, Na Srzodopost. 3, Na Boże Ciało.
Jeziorosy: 1szy dnia 15 Augusta według nowego Kalendarza. 2gi, w Niedzielę pierwszą po Jarmarku Widzkim 3 Królskim.
Iłuksztа: 1szy Na 3, Król. 2, na Grom. P. M.
Krasław nowe założone: 1szy od 22 Julij do 1 Augusta. 2, Od N. mięsopustney, do wielkiego postu.
Kalwarya: w Niedz. po Nawiedzeniu P. M.
Królewiec: 24 Junij według nowego Kalend.
Linków: w Niedzielę po Szkapl. P. Maryi.
Lubawicze: 1, w Dzień SS. Piotra i Pawła. 2, Na 3 Króle.
Lipsk: 1, w Dzień S. Michała Archan. 2, Na Nowy Rok 3, 24 Apryla według now. Kal.
Oświey w Guber: Witebskiey: 1, Na Borysow w dzień 2 Maja. 2, w Ostatni Piątek przed Swiętym Piotrem.
Ostrowno: Na wniebowzięcie P. Maryi.
Płungiany: 1, w Poniedziałek zapustny. 2, Na narod. S. Jana.
Poswol: Także w tym dniu.
Radoszkiewicze: w Dzień SS. Tróycy.
Rogów: w Niedzielę po Wniebowzięc. P. M.
Rogoło: 1szy na S. Michała. 2, Na wniebowstąpienie Pań. 3, Na Boże Ciało.
Sałanty na Żmuydzi: 1, Na 3 Króle. 2gi, Na S. Maryą Magdalenę. 3ci, Na Sty Roch. 4ty, Na Aniołów Stróżów.
Smorgonie: Na Srzodopoście.
Swisłocz: Po Zelwiańskim poczyna się.
Szkłów: 1, w N. Wstępną. 2, Na Boże Ciało.
Szczuczyn: 1, na Maryą Magdalenę. 2, w Dz. Symona Judy według nowego Kalendarza.
Szaty: w Dzień Swiętey Tróycy.
Szydłow: Na narodzenie Panny Maryi.
Szymbórg: w Niedzielę po Wniebowz. P. M.
Ugiana w Pcie Wilkomierskim: 1, Na wniebowstąpienie Pańskie. 2, Na Boże Ciało. 3, Na Aniołów Stróżow i 4, na Gromnice, ma tygodniowe Jarmarki.
Warszawa: 1, w 3. Poniedziałek po wszystkich SS., trwa 3 tygod. 2gi, w 3 Poniedz po S. Jakubie, według now. Kalendarza.
Widze: 1, w Niedzielę po 3 Królach. 2, Na Srzodopoście. 3, na N. P. Maryą Szkapler.
Wiłkomierz: w Dzień SS. Piotra i Pawła.
Worno: w Niedzielę po SS. Pietrze i Pawle.
Wysokie: w Dzień S. Jakóba Apostoła według nowego Kalendarza.
[illegible] w Dzień Swiętey Anny według Ka[illegible]za Ruskiego.

TABELLA

Wschodu i Zachodu Słońca.

D.	STYCZEŃ.				LUTY.				MARZEC.				KWIECIEŃ.				MAY.				CZEWIEC.			
	wschód.		zachód.		wschód.		zachód.		wschód.		zachód.		wschód.		zachód.		wschód.		zachód.		wschód.		zachód.	
	G.	M.	G.	M.	G.	M.	G.	M.	G.	M.	G.	M.	G.	M.	G.	M.	G.	M.	G.	M.	G.	M.	G.	M.
1	8	12	3	10	7	17	4	42	6	13	5	44	4	59	7	0	4	2	7	58	3	25	8	35
3	8	10	3	52	7	13	4	47	6	8	5	52	4	56	7	4	3	58	8	2	3	25	8	35
5	8	8	3	56	7	9	4	52	6	3	5	57	4	52	7	8	3	54	8	5	3	24	8	35
7	8	5	3	57	7	4	4	6	5	58	6	2	4	48	7	13	3	52	8	7	3	24	8	35
9	8	0	4	0	7	0	5	0	5	54	6	6	4	45	7	17	3	49	8	12	3	23	8	35
11	7	56	4	4	6	56	5	5	5	50	6	11	4	40	7	21	3	45	8	16	3	24	8	36
13	7	52	4	8	6	50	5	10	5	44	6	16	4	36	7	25	3	40	8	18	3	24	8	36
15	7	48	4	12	6	43	5	15	5	39	6	20	4	32	7	29	3	38	8	20	3	25	8	35
17	7	45	4	15	6	40	5	19	5	34	6	24	4	28	7	35	3	35	8	22	3	25	8	34
19	7	43	4	17	6	35	5	24	5	30	6	30	4	26	7	36	3	33	8	26	3	26	8	33
21	7	39	4	20	6	30	5	29	5	27	6	34	4	20	7	39	3	31	8	28	3	28	8	32
23	7	31	4	28	6	24	5	33	5	20	6	38	4	16	7	43	3	30	8	28	3	30	8	30
25	7	26	4	27	6	22	5	37	5	17	6	42	4	12	7	47	3	29	8	30	3	32	8	28
27	7	24	4	33	6	18	5	41	5	12	6	48	4	9	7	50	3	28	8	30	3	34	8	26
29	7	22	4	37	—	—	—	—	5	7	6	53	4	6	7	53	3	26	8	33	3	36	8	24
31	7	20	4	40	—	—	—	—	5	3	6	58	—	—	—	—	3	25	8	34	—	—	—	—

D.	LIPIEC.				SIERPIEN.				WRZESIEN.				PAZDZIER.				LISTOPAD.				GRUDZIEN.			
1	3	30	8	22	4	30	7	30	5	36	6	22	6	43	5	17	7	45	4	13	8	22	3	36
3	3	41	8	18	4	33	7	24	5	40	6	18	6	48	5	12	7	49	4	11	8	23	3	35
5	3	43	8	16	4	38	7	20	5	44	6	14	6	52	5	18	7	53	4	9	8	24	3	35
7	3	46	8	14	4	42	7	18	5	48	6	10	6	56	5	4	7	55	4	6	8	25	3	35
9	3	49	8	11	4	46	7	14	5	53	6	5	7	0	5	0	7	57	4	2	8	25	3	34
11	3	51	8	8	4	50	7	10	5	58	6	2	7	4	4	56	8	0	4	0	8	26	3	35
13	3	54	8	6	4	54	7	5	6	2	5	58	7	9	4	50	8	3	3	56	8	25	3	36
15	3	57	8	2	4	56	7	1	6	6	5	53	7	13	4	45	8	6	3	54	8	24	3	37
17	4	0	8	0	5	2	6	56	6	10	5	48	7	17	4	40	8	9	3	50	8	23	3	38
19	4	4	7	55	5	7	6	51	6	16	5	43	7	21	4	35	8	12	3	48	8	23	3	39
21	4	8	7	51	5	12	6	46	6	21	5	38	7	24	4	34	8	14	3	46	8	22	3	40
23	4	11	7	48	5	16	6	41	6	25	5	33	7	28	4	29	8	16	3	44	8	21	3	41
25	4	14	7	44	5	21	6	36	6	30	5	28	7	33	4	26	8	18	3	42	8	19	3	43
27	4	17	7	39	5	25	6	34	6	34	[illegible]	22	7	37	4	22	8	20	3	40	8	17	3	45
29	4	20	7	36	5	29	6	30	6	3[illegible]	[illegible]	[illegible]	7	41	4	20	8	21	3	47	8	15	3	47
31	4	24	7	32	5	34	6	26	—	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	44	4	15	—	—	—	—	8	13	3	50

27
14
108
27
378

